

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

۱۷

پاکستان کا
وزارت اعلیٰ
پاکستان کا

فہرست

احکام فطریہ و نماز عیدین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

احكام فطريه و نماز عيدين

نويسنده:

اداره پاسخ گويي به سؤالات ديني آستان قدس رضوي

ناشر چاپي:

آستان قدس رضوي

ناشر ديگيتالي:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۱	احکام فطریه و نماز عیدین
۱۱	مشخصات کتاب
۱۱	اشاره
۱۵	فهرست
۲۶	پیشگفتار
۲۸	درآمد
۳۰	بخش اول: احکام فطریه
۳۰	فصل اول: مقدمه
۳۰	اشاره
۳۲	۱.۱. معنای فطره
۳۲	۲.۱. فضیلت زکات فطره
۳۳	۳.۱. فواید زکات فطره
۳۴	فصل دوم: شرایط وجوب زکات فطره
۳۴	اشاره
۳۶	۱.۲. وجوب زکات فطره
۳۶	۲.۲. وجوب زکات فطره افراد نان خور
۳۷	۳.۲. وجوب زکات فطره بر کافر
۳۷	۴.۲. وجوب زکات فطره بر مسلمان غیر شیعه
۴۰	فصل سوم: زمان زکات فطره
۴۰	اشاره
۴۲	۱.۳. وقت وجوب زکات فطره
۴۴	۲.۳. زمان پرداخت زکات فطره
۴۶	۳.۳. پرداخت زکات فطره قبل از عید فطر

۴۳. پرداخت زکات فطره ۴۷
۴۷. کنار گذاشتن و تأخیر در ادا زکات فطره ۴۷
۴۸. ضامن بودن فرد بخاطر تأخیر در پرداخت زکات فطره ۴۸
۴۹. وظیفه شخصی که زکات فطره را پرداخت نکرده است ۴۹
- فصل چهارم: احکام زکات فطره ۵۲
- اشاره ۵۲
- ۱.۴. ساقط شدن زکات فطره ۵۴
- ۲.۴. فردی که نان خور دونفر است ۵۴
- ۳.۴. نان خور فرد دیگری شدن در شب عید فطر ۵۴
- ۴.۴. عدم پرداخت زکات فطره فرد توسط شخصی که بر او واجب است ۵۵
- ۵.۴. تحقیق در پرداخت زکات فطره ۵۷
- ۶.۴. وکالت دادن به افراد جهت پرداخت زکات فطره ۵۸
- ۷.۴. زکات فطره فقیر و خانواده اش ۵۹
- ۸.۴. زکات فطره فردی که بدهکاری دارد ۶۱
- ۹.۴. زکات فطره کسی که فعلاً خرج سال را ندارد ۶۱
- ۱۰.۴. زکات فطره شخص متمکنی که هنگام وجوب زکات فطره، مالی برای پرداخت ندارد ۶۲
- ۱۱.۴. زکات فطره همسری که در عقد است ۶۲
- ۱۲.۴. زکات فطره همسری که در عده است ۶۳
- ۱۳.۴. زکات فطره زن ناشزه ۶۳
- ۱۴.۴. زکات فطره زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد ۶۴
- ۱۵.۴. زکات فطره زن تأمین کننده مخارج زندگی ۶۴
- ۱۶.۴. زکات فطره بچه شیرخوار ۶۴
- ۱۷.۴. زکات فطره حمل (جنین) ۶۵
- ۱۸.۴. زکات فطره صغیر یا مجنون زکات فطره ۶۶
- ۱۹.۴. زکات فطره اجیر ۶۶
- ۲۰.۴. زکات فطره دانشجو، سرباز و زندانی ۶۷

- ۶۸ ۲۱.۴. زکات فطره کسی که فوت شده است
- ۶۹ ۲۲.۴. ورود مهمان بعد از زمان وجوب زکات فطره
- ۶۹ ۲۳.۴. ورود مهمان قبل از زمان وجوب زکات فطره
- ۷۰ ۲۴.۴. تعریف نان خور (مدت زمانی که به مهمان نان خور گفته می شود)
- ۷۳ ۲۵.۴. شک در نان خور شدن
- ۷۴ ۲۶.۴. اختلاف نظر مراجع مهمان و میزبان، در پرداخت زکات فطره
- ۷۵ ۲۷.۴. خروج مهمان قبل از زمان وجوب زکات فطره
- ۷۶ ۲۸.۴. فرستادن غذا برای افراد در شب عید فطر
- ۷۶ ۲۹.۴. مهمانی گرفتن در شب عید فطر غیر از منزل
- ۷۷ ۳۰.۴. مهمانی گرفتن در شب عید فطر به طور مشترک
- ۷۷ ۳۱.۴. فطریه دو خانواده که از غذای یکدیگر تناول کرده اند
- ۷۷ ۳۲.۴. پرداخت زکات فطره بجای شخص دیگر
- ۷۸ ۳۳.۴. مهمانی که بدون رضایت صاحبخانه آمده است
- ۷۹ ۳۴.۴. شخصی که از روی اکراه و جبر مهمان صاحبخانه شده است
- ۸۰ فصل پنجم: مصرف زکات فطره
- ۸۰ اشاره
- ۸۲ ۱.۵. مصارف زکات فطره
- ۸۳ ۲.۵. پرداخت زکات فطره به مرجع تقلید
- ۸۳ ۳.۵. مقدم بودن افراد برای دریافت زکات فطره
- ۸۴ ۴.۵. تعریف فقیر
- ۸۵ ۵.۵. شک در فقر
- ۸۷ ۶.۵. شرایط فقیر برای دریافت زکات فطره
- ۸۷ ۷.۵. عدالت فقیر
- ۸۸ ۸.۵. گناه کار بودن فقیر
- ۹۰ ۹.۵. مصرف زکات فطره در معصیت
- ۹۰ ۱۰.۵. ضرورت شیعه بودن

۹۱ ۱۱.۵. پرداخت زکات فطره به شخص معتاد
۹۲ ۱۲.۵. پرداخت زکات فطره به واجب النفقه
۹۴ ۱۳.۵. پرداخت زکات فطره به سید
۹۵ ۱۴.۵. پرداخت زکات فطره به طفل
۹۵ ۱۵.۵. پرداخت زکات فطره به عنوان هدیه
۹۶ ۱۶.۵. مکان پرداخت زکات فطره
۹۷ ۱۷.۵. انتقال زکات فطره
۱۰۰ فصل ششم: جنس و مقدار زکات فطره
۱۰۰ اشاره
۱۰۲ ۱.۶. نوع جنس زکات فطره
۱۰۴ ۲.۶. تفاوت در جنس زکات فطره
۱۰۵ ۳.۶. شرایط جنس زکات فطره
۱۰۶ ۴.۶. پرداخت اجناس دیگر به جای زکات فطره
۱۰۷ ۵.۶. پرداخت پول به جای زکات فطره
۱۰۷ ۶.۶. محاسبه مبلغ زکات فطره
۱۰۸ ۷.۶. اختلاف قیمت زمان وجوب با زمان ادا
۱۰۸ ۸.۶. پرداخت زکات فطره از مال حرام
۱۰۹ ۹.۶. پرداخت زکات فطره از مال غیر مخمس
۱۰۹ ۱۰.۶. کنار گذاشتن زکات فطره بصورت مشاع
۱۱۰ ۱۱.۶. کنار گذاشتن زکات فطره از مال مشترک
۱۱۱ ۱۲.۶. مقدار زکات فطره
۱۱۱ ۱۳.۶. اندازه پرداخت زکات فطره به فقیر
۱۱۳ ۱۴.۶. مخلوط شدن چند زکات فطره با هم
۱۱۶ ۱۵.۶. تبدیل زکات فطره
۱۱۸ فصل هفتم: بیان چند مطلب پیرامون زکات فطره
۱۱۸ اشاره

- ۱۲۰ ۱.۷. قصد قربت
- ۱۲۰ ۲.۷. تصرف در اموال بدون پرداخت زکات فطره
- ۱۲۱ ۳.۷. اشتباه در پرداخت زکات به فقیر
- ۱۲۴ بخش دوم: احکام نماز عیدین
- ۱۲۴ اشاره
- ۱۲۶ وجوب یا استحباب نماز عیدین
- ۱۲۶ جماعت یا فرادا خواندن نماز عیدین
- ۱۲۷ وظیفهٔ مأموم در نماز جماعت عیدین
- ۱۲۹ حضور زنان در نماز جماعت عیدین
- ۱۳۰ زمان نماز عیدین
- ۱۳۰ ثبوت عید بعد از اذان ظهر
- ۱۳۱ قضاء نماز عیدین
- ۱۳۲ شرایط نماز جمعه در نماز عیدین
- ۱۳۳ گفتن اذان و اقامه
- ۱۳۳ گفتن «الصلاه»
- ۱۳۴ جهر و اخفات در نماز عیدین
- ۱۳۵ شکتات در نماز عیدین
- ۱۳۵ فراموشی اجزای نماز
- ۱۳۸ واجب بودن سجده سهو در نماز عیدین
- ۱۳۸ چگونه خواندن نماز عیدین
- ۱۴۰ واجب بودن خواندن سوره
- ۱۴۰ نوع سوره در نماز عیدین
- ۱۴۱ واجب بودن انجام قنوت ها
- ۱۴۱ گفتن ذکر خاص در قنوت ها
- ۱۴۴ واجب بودن انجام تکبیرها
- ۱۴۵ انجام خطبه ها بعد از نماز

- ۱۴۵ چگونه خواندن خطبه ها
- ۱۴۶ حضور فرد و گوش دادن به خطبه ها
- ۱۴۷ تکرار نماز عیدین
- ۱۴۹ مستحبات نماز عیدین
- ۱۵۱ مکروهات نماز عیدین
- ۱۵۲ درباره مرکز

احکام فطریه و نماز عیدین

مشخصات کتاب

رہیافت ۱۷، احکام فطریه و نماز عیدین

تہیہ و تدوین: ادارہ پاسخ گویی بہ سؤالات دینی

تنظیم و تولید: گردآوری ہیات علمی ادارہ پاسخ گویی بہ سؤالات دینی؛ [بہ سفارش] آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.

مشخصات نشر: مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۹۲.

ویراستار: سید عباس ضیایی

طرح جلد: گرافیک آسمان

صفحه آرا: محمود کریم پور

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

نشانی: حرم مطہر امام رضا (علیہ السلام)، صحن جمہوری اسلامی، ادارہ پاسخ گویی بہ سؤالات دینی

تلفن: ۰۵۱۱ - ۳۲۰۲۰ - ۰۵۱۱ دورنگار: ۰۵۱۱ - ۲۲۴۰۶۰۲

رایانامہ: eppasokh@aqrazavi.org

ص: ۱

اشارہ

ص: ۳

رہیافت احکام؛ احکام فطریہ و نماز عیدین

ویژہ استادان

پاسخگویی بہ سوالات شرعی

فهرست

پیشگفتار

درآمد

فصل اول: مقدمه

۱.۱. معنای فطره

۲.۱. فضیلت زکات فطره

۳.۱. فواید زکات فطره

فصل دوم: شرایط وجوب زکات فطره

۱.۲. وجوب زکات فطره

۲.۲. وجوب زکات فطره افراد نانخور

۳.۲. وجوب زکات فطره بر کافر

۴.۲. وجوب زکات فطره بر مسلمان غیر شیعه

فصل سوم: زمان زکات فطره

۱.۳. وقت وجوب زکات فطره

۲.۳. زمان پرداخت زکات فطره

۳.۳. پرداخت زکات فطره قبل از عید فطر

۴.۳. پرداخت زکات فطره قبل از عید فطر

۵.۳. کنار گذاشتن و تأخیر در ادا زکات فطره

۶.۳. ضامن بودن فرد بخاطر تأخیر در پرداخت زکات فطره

۷.۳. وظیفه شخصی که زکات فطره را پرداخت نکرده است

فصل چهارم: احکام زکات فطره

۱.۴. ساقط شدن زکات فطره

۲.۴. فردی که نانخور دوفر است

۳.۴. نانخور فرد دیگری شدن در شب عید فطره

۴.۴. عدم پرداخت زکات فطره فرد توسط شخصی که بر او واجب است

۵.۴. تحقیق در پرداخت زکات فطره

۶.۴. وکالت دادن به افراد جهت پرداخت زکات فطره

۷.۴. زکات فطره فقیر و خانواده اش

۸.۴. زکات فطره فردی که بدهکاری دارد

۹.۴. زکات فطره کسی که فعلاً خرج سال را ندارد

۱۰.۴. زکات فطره شخص متمکنی که هنگام وجوب زکات فطره، مالی برای پرداخت ندارد

۱۱.۴. زکات فطره همسری که در عقد است

۱۲.۴. زکات فطره همسری که در عدّه است

۱۳.۴. زکات فطره زن ناشزه

۱۴.۴. زکات فطره زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد

۱۵.۴. زکات فطره زن تأمین کننده مخارج زندگی

۱۶.۴. زکات فطره بچه شیرخوار

۱۷.۴. زکات فطره حمل (جنین)

۱۸.۴. زکات فطره صغیر یا مجنون

۱۹.۴. زکات فطره اجیر

۲۰.۴. زکات فطره دانشجو، سرباز و زندانی

۲۱.۴. زکات فطره کسیکه فوت شده است

۲۲.۴. ورود مهمان بعد از زمان وجوب زکات فطره

۲۳.۴. ورود مهمان قبل از زمان وجوب زکات فطره

۲۴.۴. تعریف نانخور

۲۵.۴. شك در نان خور شدن

۲۶.۴. اختلاف نظر مراجع مهمان و ميزبان، در پرداخت زكات فطره

۲۷.۴. خروج مهمان قبل از زمان وجوب زكات فطره

۲۸.۴. فرستادن غذا برای افراد در شب عيد فطر

۲۹.۴. مهمانی گرفتن در شب عيد فطر غير از منزل

۳۰.۴. مهمانی گرفتن در شب عيد فطر به طور مشترك

۳۱.۴. فطريۀ دو خانواده که از غذای يکديگر تناول کرده اند

۳۲.۴. پرداخت زكات فطره بجای شخص ديگر

۳۳.۴. مهمانی که بدون رضایت صاحبخانه آمده است

۳۴.۴. شخصی که از روی اکراه و جبر مهمان صاحبخانه شده است

فصل پنجم: مصرف زكات فطره

۱.۵. مصارف زكات فطره

۲.۵. پرداخت زكات فطره به مرجع تقلید

۳.۵. مقدم بودن افراد برای دریافت زكات فطره

۴.۵. تعريف فقير

۵.۵. شك در فقر

۶.۵. شرایط فقير برای دریافت زكات فطره

۷.۵. عدالت فقير

۸.۵. گناه کار بودن فقير

۹.۵. مصرف زکات فطره در معصیت

۱۰.۵. ضرورت شیعه بودن

۱۱.۵. پرداخت زکات فطره به شخص معتاد

۱۲.۵. پرداخت زکات فطره به واجب النفقه

۱۳.۵. پرداخت زکات فطره به سید

۱۴.۵. پرداخت زکات فطره به طفل

۱۵.۵. پرداخت زکات فطره به عنوان هدیه

۱۶.۵. مکان پرداخت زکات فطره

۱۷.۵. انتقال زکات فطره

فصل ششم: جنس و مقدار زکات فطره

۱.۶. نوع جنس زکات فطره

۲.۶. تفاوت در جنس زکات فطره

۳.۶. شرایط جنس زکات فطره

۴.۶. پرداخت اجناس دیگر به جای زکات فطره

۵.۶. پرداخت پول به جای زکات فطره

۶.۶. محاسبه مبلغ زکات فطره

۷.۶. اختلاف قیمت زمان وجوب با زمان ادا

۸.۶. پرداخت زکات فطره از مال حرام

۹.۶. پرداخت زکات فطره از مال غیر مخمس

۱۰.۶. کنار گذاشتن زکات فطره بصورت مشاع

۱۱.۶. کنار گذاشتن زکات فطره از مال مشترک

۱۲.۶. مقدار زکات فطره

۱۳.۶. اندازه پرداخت زکات فطره به فقیر

۱۴.۶. مخلوط شدن چند زکات فطره با هم

۱۵.۶. تبدیل زکات فطره

فصل هفتم: بیان چند مطلب پیرامون زکات فطره

۱.۷. قصد قربت

۲.۷. تصرف در اموال بدون پرداخت زکات فطره

۳.۷. اشتباه در پرداخت زکات به فقیر

و جوب یا استحباب نماز عیدین

جماعت یا فرادا خواندن نماز عیدین

وظیفهٔ مأموم در نماز جماعت عیدین

حضور زنان در نماز جماعت عیدین

زمان نماز عیدین

ثبوت عید بعد از اذان ظهر

قضاء نماز عیدین

شرایط نماز جمعه در نماز عیدین

گفتن اذان و اقامه

گفتن «الصلاه»

جهر و اخفات در نماز عیدین

شکیات در نماز عیدین

فراموشی اجزای نماز

واجب بودن سجده سهو در نماز عیدین

چگونه خواندن نماز عیدین

واجب بودن خواندن سوره

نوع سوره در نماز عیدین

واجب بودن انجام قنوت ها

گفتن ذکر خاص در قنوتها

واجب بودن انجام تکبیرها

انجام خطبه ها بعد از نماز

چگونه خواندن خطبه ها

حضور فرد و گوش دادن به خطبه ها

تکرار نماز عیدین

مستحبات نماز عیدین

مکروهات نماز عیدین

پیشگفتار

قال الرضا(عليه السلام): رحم الله عبداً أحيا أمرنا فقلت له: و كيف يحيي أمركم؟ قال: يتعلم علومنا و يعلمها الناس... (۱).

عبدالسلام می گوید از امام رضا(علیه السلام) شنیدم که می فرمود: «خداوند رحمت کند هر آن کس را که امر ما را زنده می کند.» به ایشان گفتم: «چگونه امر شما را احیا می کند؟» فرمود: «علوم ما را فرا می گیرد و آن را به مردم تعلیم می دهد...».

«اداره پاسخ گویی به سؤالات دینی» مفتخر است در راستای رسالت خود مبنی بر اشاعه فرهنگ تشیع و پاسخ گویی به سؤالات شرعی مردم در این حوزه گسترده از دین، محتوای پیش رو را به استادان فرهیخته تقدیم کند. در این نوشتار تلاش کرده ایم علاوه بر دادن اطلاعات و محتوای غنی، پاسخی مناسب با محتوایی یکسان در اختیار استادان قرار دهیم تا از تعدد جواب و تشویش خاطر مراجعان و سؤال کنندگان جلوگیری شود.

تلخیص کتاب های تخصصی موجود در این حوزه و جمع بندی جواب ها و بی نیاز کردن استادان از رجوع به منابع پرشمار در هنگام پاسخ گویی، از اهداف اصلی تهیه و تنظیم این قبیل نوشتارهاست. برای رسیدن به این مهم، کارگروهی از استادان و کارشناسان فرهیخته

۱- شیخ صدوق، عیون اخبار الرضا(علیه السلام)، ج ۲، ص ۲۵۷، ح ۶۹.

این اداره موضوع پیشنهادی را موشکافانه بررسی می کنند و محصول تلاش خویش را به داوری و نظارت هیئت علمی می گذارند.

این مجموعه کتاب ها در چهار دسته موضوعی تدوین و ارائه می شود: رهیافت احکام، رهیافت اعتقادی، رهیافت تربیتی و رهیافت ترکیبی (مركب از هر سه موضوع). بی شك بررسی دقیق و نگاه نقادانه شما فرهیخته گران قدر، ما را در جهت بهبود این مجموعه یاری خواهد کرد.

جبهه خضوع به درگاه قدسی احدیت می ساییم که توفیق خدمت در بارگاه ملکوتی و سراسر نور حضرت رضا(علیه السلام) را ارزانی مان فرمود. امید است بتوانیم به پاس این افتخار و با استعانت از آن امام همام(علیه السلام)، به مصداق روایت نورانی فوق، جرعه ای از علم حقیقی بنوشیم و به تشنگان راستین آن بنوشانیم.

اداره پاسخ گویی به سؤالات دینی

درآمد

مجموعه پیش رو با عنوان «احکام فطریه و نماز عیدین»، در قالب رهیافت احکام تقدیم می شود. این نسخه، ویرایش دوم کتابی با همین عنوان از مجموعه رهیافت است. مستندات که در این کتاب از آن ها استفاده شده و استادان را از مراجعه به آن ها بی نیاز کرده است، عبارت اند از: العروه الوثقی، تحریر الوسیله، منهاج الصالحین، توضیح المسائل و استفتائات مراجع عظام تقلید: حضرت امام، رهبر معظم انقلاب اسلامی، آیت الله خویی، آیت الله گلپایگانی، آیت الله اراکی، آیت الله تبریزی، آیت الله فاضل، آیت الله بهجت، آیت الله صافی، آیت الله مکارم، آیت الله سیستانی، آیت الله وحید، آیت الله نوری همدانی و آیت الله شبیری زنجانی. تمامی استفتائات از کتاب ها یا سایت های معتبر مراجع عظام استفاده شده است. در صورت نیاز به استفتای جدید نیز هیئت علمی این استفتا را انجام داده و استفتائات یادشده، در این واحد موجود است.

این کتاب، حاصل تلاش استادان و اعضای هیئت علمی اداره پاسخ گویی به سؤالات دینی، حجج اسلام حسین خادم الخمسه، مهدی نخعی، محمد هادی نایتی، محمد قاضی و رضا ابو الفضلی است. سپاسمند تلاش این عزیزان بوده و امیدواریم خداوند در سایه لطف خویش، توفیق خدمت بیشتر را به ایشان عنایت فرماید.

هیئت علمی اداره پاسخ گویی به سؤالات دینی

ص: ۱۵

بخش اول: احکام فطریه

فصل اول: مقدمه

اشاره

۱.۱. معنای فطره

برای فطره چند معنا ذکر شده است: (۱)

۱. الدین، یعنی زکات اسلام و دین [فرد به افتخار مسلمان بودن، زکات می دهد].

۲. الخلقه، یعنی زکات بدن، به خاطر اینکه فطره فرد را از مرگ حفظ می کند و یا به خاطر پاک نمودن انسان از پلیدی هاست.

۳. الافطار، برای جواز افطار در روز عید فطر است.

۲.۱. فضیلت زکات فطره

چند حدیث در بیان فضیلت زکات فطره ذکر می شود:

یکی از واجبات شرع مقدس اسلام، زکات فطره است که امیرالمؤمنین (علیه السلام) در خطبه عید فطر فرمودند: «...زکات فطره خود را پرداخت کنید؛ زیرا زکات فطره سنت پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) و فریضه واجب از سوی پروردگار شماسست...» (۲)

همچنین پرداخت زکات فطره موجب قبولی روزه ماه مبارک رمضان می گردد و در حدیث نقل شده است: «زکات فطره مُکَمَّل روزه است؛ همان طور که صلوات بر پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) کامل کننده نماز است...» (۳)

از حضرت صادق (علیه السلام) منقول است که به

۱- عروها لوثقی، ج ۲، زکات فطره.

۲- وسائل شیعیه، ج ۹، ص ۳۲۷.

۳- من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۱۸۳.

وکیل خود فرمودند: «برو زکات فطره تمام خانواده و غلامانمان را پرداز و هیچ کدام را وا مگذار که اگر یک کدام از آنها را واگذاری بر او از فوت می ترسم.» راوی از حضرت پرسید: «مراد از فوت چیست؟» حضرت فرمودند: «مرگ.» (۱)

۳.۱. فواید زکات فطره

فواید زکات فطره بدین شرح است: (۲)

۱. موجب حفظ انسان از مرگ زودرس و بلاها می شود.
۲. موجب قبولی روزه ماه رمضان می گردد.
۳. زکات فطره مکمل روزه است؛ همان طور که صلوات بر پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) مکمل نماز است.
۴. باعث سلامتی جسم و پاک سازی روح از رذایل اخلاقی است.

۱- وسائل شیعہ، ج ۹، ص ۳۲۸.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان.

فصل دوم: شرایط وجوب زکات فطره

اشاره

۱.۲. وجوب زکات فطره

شرایط وجوب زکات فطره (فطریه) را بیان نمایید؟

بر مکلفی که در زمان وجوب زکات فطره [با توجه به اختلاف زمان وجوب زکات فطره] شرایط ذیل را دارا باشد، پرداخت زکات فطره خود و کسانی که عرفاً نان خور او محسوب می شوند، واجب است:

۱. بالغ باشد؛ ۲. عاقل باشد؛ ۳. بیهوش نباشد؛ ۴. فقیر نباشد؛ ۵. بنده و عبد نباشد (مشهور). (۱)

نکته: بر کسی که بیهوش باشد؛ اما شرایط دیگر را داشته باشد، زکات فطره واجب می شود (خویی، تبریزی، وحید: احتیاط واجب، مکارم [فتوا]). (۲)

۲.۲. وجوب زکات فطره افراد نان خور

آیا در وجوب زکات فطره افراد نان خور، شرایط خاصی لازم است؟

خیر، انسان باید فطریه کسانی را که در غروب، یا مغرب شب عید فطر [بر حسب اختلاف فتاوا] نان خور او هستند؛ پرداخت نماید و تفاوتی ندارد کوچک باشند یا بزرگ، مسلمان باشند یا کافر،

۱- عروه الوثقی، ج ۲، شرایط وجوب زکات فطره؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۱؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱ و ۱۹۹۳ و ۱۹۹۸ و ۱۹۹۹.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، شرایط وجوب زکات فطره؛ خویی و تبریزی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره.

دادن نفقه و خرج آنها بر او واجب باشد یا نه، در شهر او باشند یا شهری دیگر (مشهور). (۱)

۳.۲. وجوب زکات فطره بر کافر

آیا کافر واجب است زکات فطره بپردازد؟

در وجوب پرداخت زکات فطره، مسلمان بودن شرط نیست؛ بنابراین بر کافر نیز واجب است و چنانچه کافر بعد از غروب شب عید فطر، مسلمان شود، زکات فطره از او ساقط می شود و پرداخت زکات فطره بر او واجب نیست (مشهور). (۲)

در وجوب زکات فطره بر کافر اشکال قوی است (آیت الله مکارم). (۳)

زکات فطره، بر کافر واجب نیست (آیت الله خویی). (۴)

۴.۲. وجوب زکات فطره بر مسلمان غیر شیعه

آیا پرداخت زکات فطره، بر مسلمانی که شیعه نیست، واجب می شود؟

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۳؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۲؛ بهجت، وسیله النجاه، مسئله ۱۳۴۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۷۹.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، شرایط وجوب زکات فطره، مسئله ۲؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۱.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، شرایط وجوب زکات فطره، مسئله ۲.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، شرایط وجوب زکات فطره، مسئله ۲؛ متن عروه و حاشیه ایشان به این صورت است: «لا- یشرط فی وجوبها الإسلام، فتجب علی الکافر الخوئی: علی إشکال فيه، بل منع، كما فی زکاه المال»؛ هرچند در منهاج الصالحین مسئله ۱۱۷۱ این چنین آمده است: «إذا أسلم الکافر بعد الهلال سقطت الزکاه عنه.»

بله، حتّی مسلمانانی که شیعه نبوده و بعد از زمان وجوب (۱) زکات فطره شیعه شود؛ فطریه از او ساقط نمی شود و باید آن را بپردازد (مشهور). (۲)

۱- غروب یا مغرب بر حسب اختلافی که نسبت به زمان وجوب زکات فطره وجود دارد.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، شرایط وجوب زکات فطره، مسئله ۲؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۱.

ص: ۲۵

فصل سوم: زمان زکات فطره

اشاره

۱.۳. وقت وجوب زکات فطره

شب عید از چه زمانی شروع می شود؟

از غروب آفتاب شب عید فطر (حضرت امام، آیات عظام اراکی، خویی، تبریزی، فاضل، بهجت، سیستانی، وحید، مکارم، نوری). (۱)

مغرب شب عید فطر (آیات عظام گلپایگانی، صافی). (۲)

وقت وجوب زکات فطره چه زمانی است؟

وقت وجوب زکات فطره، با داخل شدن شب عید فرا می رسد؛ درحالیکه فرد نیز جامع شرایط وجوب باشد (۳)؛ البته نسبت به اینکه وجود شرایط، لحظه ای قبل از غروب و یا مقارن با غروب هم کافی است یا خیر، فتاوی متفاوت است که بیان می شود (مشهور). (۴)

آیا جمع شدن شرایط وجوب، لحظه ای قبل از شب عید فطر (۵)، برای اثبات وجوب زکات فطره لازم است؟ یا اینکه در صورت جمع شدن شرایط وجوب، مقارن و یا بعد از شب عید فطر، باز هم زکات فطره واجب می شود؟

۱. اگر شرایط وجوب، لحظه ای قبل از شب عید فطر باشد؛ پرداخت زکات فطره واجب است

۱- امام، تحریر الوسيله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، مسئله ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.

۳- نک: وجوب زکات فطره، ص ۷.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرایط الوجوب، مسئله ۶؛ امام، تحریر الوسيله، ج ۲، زکات فطره، القول فی وقت وجوبها؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، کتاب الزکاه، زکاه الفطره؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.

۵- با توجه به اختلافاتی که در زمان شروع شدن شب عید وجود دارد.

(مشهور). (۱)

۲. اگر شرایط وجوب مقارن با شب عید فطر باشد:

پرداخت زکات فطره لازم است (آیات عظام گلپایگانی، اراکی، فاضل، بهجت، صافی، نوری). (۲)

پرداخت زکات فطره بنا بر احتیاط واجب است (آیات عظام خویی، تبریزی، سیستانی). (۳)

پرداخت زکات فطره لازم نیست (حضرت امام، آیات عظام مکارم، وحید). (۴)

۳. اگر شرایط وجوب بعد از شب عید فطر باشد:

در صورت تحقق شرایط بعد از غروب، تا زمان باقی بودن وقت زکات فطره، پرداخت زکات بنا بر احتیاط واجب لازم است (آیات عظام خویی، تبریزی، سیستانی). (۵)

پرداخت زکات لازم نیست (مشهور). (۶)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرایط الوجوب، مسئله ۶؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۲؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، کتاب الزکاه، زکاه الفطره؛ بهجت، وسیله النجاه، وقت وجوب زکات فطره، مسئله ۱۳۴۶ و ۱۳۵۸؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۲؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۳.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرایط الوجوب، مسئله ۶؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، کتاب الزکاه، زکاه الفطره؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، وقت وجوب زکات فطره، مسئله ۱۳۴۶ و ۱۳۵۸؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۲؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۳.

۳- خویی و تبریزی و سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، کتاب الزکاه، زکاه الفطره.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرایط الوجوب، مسئله ۶؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۲؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الزکاه، زکاه الفطره.

۵- خویی و تبریزی و سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، کتاب الزکاه، زکاه الفطره.

۶- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرایط الوجوب، مسئله ۶؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فیمن تجب علیه، مسئله ۲؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب الزکاه، زکاه الفطره؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، وقت وجوب زکات فطره، مسئله ۱۳۴۶ و ۱۳۵۸.

۲.۳. زمان پرداخت زکات فطره

ابتدای زمان وجوب پرداخت زکات فطره چه زمانی است؟

۱. بعد از اثبات حلول ماه شوال می توان آن را کنار گذاشت (رهبر معظم انقلاب). (۱)
۲. شب عید فطر است (حضرت امام، آیات عظام اراکی، نوری). (۲)
۳. ابتدای زمان وجوب پرداخت زکات فطره بنا بر مشهور شب عید فطر است (آیت الله سیستانی). (۳)
۴. بنا بر احتیاط واجب، شب عید فطر است؛ هر چند بنا بر احتیاط واجب، بعد از طلوع فجر روز عید نیت وجوب نماید (آیات عظام گلپایگانی، صافی). (۴)
۵. روز عید است (آیت الله مکارم). (۵)
۶. طلوع فجر، روز عید است (آیات عظام خویی، تبریزی). (۶)
۷. بنا بر احتیاط واجب، قبل از طلوع فجر روز عید پرداخت نشود (آیت الله بهجت). (۷)
۸. بنا بر احتیاط لازم طلوع خورشید روز عید

- ۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۴.
- ۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فی وقت وجوبها.
- ۳- سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، زکاه الفطره، قبل از مسئله ۱۱۷۹.
- ۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۲؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۳ و ۱۵۹۴.
- ۵- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها.
- ۶- خویی و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، زکاه الفطره، قبل از مسئله ۱۱۷۹.
- ۷- بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، وقت وجوب زکات فطره، مسئله ۱۳۵۸.

است، نه اذان صبح روز عید (آیت الله وحید). (۱)

انتهای پرداخت زکات فطره چه زمانی است؟

۱. کسی که در نماز عید حاضر شود:

الف. باید قبل از نماز آن را پرداخت کند (آیات عظام مکارم، زنجانی). (۲)

ب. بنا بر احتیاط، قبل از نماز آن را پرداخت نماید و یا آن را از مال خود جدا نماید

(رهبر معظم انقلاب، آیات عظام گلپایگانی، خویی، تبریزی، سیستانی، وحید، صافی). (۳)

ج. بنا بر احتیاط، قبل از نماز آن را پرداخت کند (حضرت امام و آیات عظام اراکی، فاضل، بهجت، نوری). (۴)

۲. کسی که در نماز عید حاضر نشود:

الف. تا قبل از زوال روز عید فطره، زکات فطره را پرداخت نماید (۵) (مشهور). (۶)

۱- وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، زکاه الفطره، قبل از مسئله ۱۱۷۹.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۹.

۳- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۴؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، کتاب الزکاه، زکاه الفطره، قبل از مسئله ۱۱۷۹؛ سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۳۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۹.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فی وقت وجوبها؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، وقت وجوب زکات فطره، مسئله ۱۳۵۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۹.

۵- حکم عزل (کنار گذاشتن) زکات فطره برای اینکه آن را بعداً به مستحق برساند، خواهد آمد.

۶- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فی وقت وجوبها؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، کتاب الزکاه، زکاه الفطره، قبل از مسئله ۱۱۷۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۹.

ب. بنابر احتیاط واجب، در روز عید زکات را پرداخت نماید (آیت الله زنجانی). (۱)

۳.۳. پرداخت زکات فطره قبل از عید فطر

آیا می توان زکات فطره را در ماه رمضان یا قبل از آن پرداخت کرد؟

۱. قبل از ماه رمضان صحیح نیست (مشهور). (۲)

۲. در میان ماه رمضان:

الف. احتیاط واجب، پرداخت نکند (حضرت امام، آیات عظام فاضل، بهجت، مکارم، نوری). (۳)

ب. جایز است هر چند بنابر احتیاط مستحب به عنوان قرض انجام دهد (آیات عظام خویی، تبریزی، سیستانی، وحید). (۴)

ج. جایز است (آیات عظام گلپایگانی، صافی، زنجانی). (۵)

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۹.

۲- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۶؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسيله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فی وقت وجوبها؛ مسئله ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۵.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسيله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فی وقت وجوبها، مسئله ۱؛ وسیله النجاه، وقت وجوب زکات فطره، مسئله ۱۳۵۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۵.

۴- خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۹.

۵- عروه الوثقی، فی زکاه الفطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۱؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۳؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۴؛ شبیری، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۳۳.

۴.۳. پرداخت زکات فطره

بعنوان قرض آیا می توان قبل از وجوب زکات فطره، آن را به عنوان قرض پرداخت نمود و بعد از وجوب طلب خویش را به عنوان زکات فطره محاسبه نمود؟

بله، در ماه رمضان و یا قبل از آن می توان به قصد قرض مقدار زکات فطره را پرداخت نمود و بعد از اینکه زکات فطره واجب شد و فقیر هنوز استحقاق دریافت زکات فطره را دارا باشد طلب را بابت زکات فطره حساب کرد (مشهور). (۱)

۵.۳. کنار گذاشتن و تأخیر در ادا زکات فطره

آیا تأخیر در پرداخت زکات فطره جایز است؟ در صورت جواز، آیا کنار گذاشتن (عزل) واجب است؟

۱. اگر غرض عقلایی وجود داشته باشد، می توان پرداخت زکات فطره را به تأخیر انداخت؛ ولی باید آن را در زمان وجوب زکات، کنار گذاشت؛ بنابراین اگر زکات فطره را برای پرداخت به فقیر معینی کنار بگذارد و دسترسی به آن فقیر فعلاً ممکن نباشد، مثلاً فقیر مسافرت باشد، می تواند پرداخت زکات فطره را به تأخیر

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۶؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فی وقت وجوبها؛ مسئله ۱؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، کتاب الزکاه، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۵.

بیاندازد (آیات عظام خوبی، تبریزی، سیستانی، وحید). (۱)

۲. می توان پرداخت زکات فطره را به تأخیر انداخت مخصوصاً با وجود بعضی از مرجحات؛ ولی باید آن را در زمان وجوب زکات، کنار گذاشت (حضرت امام، آیات عظام گلپایگانی، صافی). (۲)

آیا می توان مقدار کمتر از حدّ واجب زکات فطره (یک صاع) را کنار گذاشت؟

بله، می توان مقدار کمتر از حدّ واجب زکات فطره را کنار گذاشت؛ در نتیجه آن مقدار کنار گذاشته شده، حکم معزول و مابقی آن حکم غیر معزول را دارد (حضرت امام و آیات عظام گلپایگانی، اراکی، خویی، فاضل، مکارم، نوری). (۳)

آیا می شود زکات فطره را با تأخیر، در عید غدیر به مستحقین داد؟

با وجود مستحق، نگه داشتن آن تا عید غدیر جایز نیست (آیت الله گلپایگانی). (۴)

۶.۳. ضامن بودن فرد بخاطر تأخیر در پرداخت زکات فطره

اگر انسان زکات فطره را کنار بگذارد و قبل از پرداخت تلف شود، آیا فرد ضامن زکات فطره است؟

۱- ۲. خویی، تبریزی، سیستانی، وحید، منهاج الصالحین، زکاه الفطره، قبل از مسئله ۱۱۷۹.

۲- امام، تحریر الوسیله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فی وقت وجوبها؛ مسئله ۲؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۶؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۵.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۲.

۴- گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۲۲، سؤال ۵.

۱. اگر تمکن پرداخت داشته است:

الف. ضامن است (حضرت امام و آیات عظام گلپایگانی، اراکی، فاضل، مکارم، نوری).^(۱)

ب. ضامن است و باید عوض آن را بدهد. همچنین اگر غرض صحیحی برای تأخیر داشته، مثلاً فقیر معینی را در نظر داشته، یا می‌خواسته تدریجاً به فقرا بدهد؛ بنا بر احتیاط واجب ضامن است (آیت الله سیستانی).^(۲)

ج. در صورت افراط و تفریط ضامن است و بجز این، ضامن بودن محل اشکال است (آیت الله خویی).^(۳)

۲. اگر تمکن پرداخت نداشته است:

در صورت عدم افراط و تفریط فرد ضامن نیست (حضرت امام، آیات عظام گلپایگانی، اراکی، خویی، فاضل، سیستانی، مکارم، نوری).^(۴)

۷.۳. وظیفه شخصی که زکات فطره را پرداخت نکرده است

وظیفه فردی که موقع وجوب زکات فطره آن را پرداخته چیست؟

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۳.

۲- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۴۱ و زکات مال مسئله ۱۹۳ و ۱۹۴.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۳.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۳؛ سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۴۱ و زکات مال مسئله ۱۹۵. (تذکر: قید عدم افراط و تفریط را گلپایگانی، اراکی، خویی، فاضل و مکارم ذکر نکرده اند؛ ولی بدیهی است که مال زکات فطره کنار گذاشته شده، امانت محسوب می‌گردد و عدم ضمان در وقتی است که امین در نگهداری آن کوتاهی نکرده باشد).

۱. اگر عزل نکرده (کنار نگذاشته):

الف. باید فطریه را بدون نیت ادا و قضا پرداخت کند (رهبر معظم انقلاب و آیات عظام گلپایگانی، اراکی، صافی). (۱)

ب. احتیاط واجب، فطریه را بدون نیت ادا و قضا پرداخت کند (حضرت امام و آیات عظام فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، نوری). (۲)

ج. فطریه ساقط نمی شود و باید آن را پردازد؛ هرچند احتیاط مستحب است آن را به قصد ما فی الذمه (اعم از ادا و قضا) پرداخت نماید (آیت الله تبریزی). (۳)

ح. فطریه ساقط می شود؛ هرچند احتیاط مستحب، به قصد قربت مطلقه پرداخت نماید (آیت الله خویی). (۴)

خ. احتیاط مستحب، قضا نماید (آیت الله بهجت). (۵)

د. معصیت کرده و به احتیاط مستحب بدون

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۹؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۳؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۱.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فی وقت وجوبها؛ سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکاه الفطره، قبل از مسئله ۱۱۷۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۱؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۴۸.

۳- تبریزی، صراط النجاه، ج ۱، ص ۴۹۴ تا ۴۹۵؛ تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، زکاه الفطره، قبل از مسئله ۱۱۷۹؛ تبریزی، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۳۹.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها؛ خویی، منهاج الصالحین، ج ۱، زکاه الفطره، قبل از مسئله ۱۱۷۹؛ موسوعه الخوئی، ج ۲۴، ص ۴۷۲ «أَنَّ الْأَقْوَى عَدَمُ الْوَجُوبِ بَعْدَ الْوَقْتِ وَ إِنْ كَانَ الْإِخْرَاجُ أَحْوَجَ بِأَنْ يَأْتِيَ بِهِ بِالْعِنْوَانِ الْجَامِعِ بَيْنَ الصَّدَقَةِ الْوَاجِبَةِ أَوْ الْمَسْتَحَبَّةِ، لَا الْجَامِعِ بَيْنَ الْأَدَاءِ وَالْقَضَاءِ».

۵- بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۹۴.

نیت ادا یا قضا فطره را بدهد (آیت الله زنجانی). (۱).

۲. اگر عزل کرده (کنار گذاشته است):

الف. آن را به عنوان زکات پرداخت نماید (مشهور) (۲) و هنگام پرداخت، نیت فطره نماید (آیات عظام خویی، تبریزی، سیستانی، وحید، مکارم، زنجانی، نوری). (۳).

ب. احتیاط واجب، نیت فطره نماید (حضرت امام و آیات عظام گلپایگانی، فاضل، صافی). (۴).

ج. احتیاط مستحب، نیت فطره بودن را تجدید نماید (آیت الله اراکی). (۵).

۱- زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۳۹.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی وقت وجوبها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۰.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۰؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۴۷؛ نوری، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۲۶ (نک: خویی در حاشیه بر عروه احتیاط مستحب و نوری در رساله فارسی، احتیاط واجب دارند).

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۰؛ (نک: گلپایگانی در حاشیه بر عروه احتیاط مستحب دارند).

۵- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۰.

ص: ۳۷

فصل چهارم: احکام زکات فطره

اشاره

۱.۴. ساقط شدن زکات فطره

آیا شخصی که شرایط وجوب زکات را دارد؛ اما نان خور فرد دیگری محسوب می شود و آن فرد هم پرداخت نماید، زکات فطره اش ساقط است؟

بله، زکات فطره ساقط می شود (مشهور). (۱)

۲.۴. فردی که نان خور دونفر است

اگر شخصی نان خور دونفر باشد، زکات فطره او بر چه کسی واجب است؟

زکات فطره او بر هر دونفر به طوری که بین آن دو تقسیم شود، واجب است و اگر یکی از آن دو فقیر باشد، دیگری باید سهم خود را بپردازد (آیات عظام گلپایگانی، اراکی، خویی، تبریزی، مکارم، نوری). (حضرت امام و آیات عظام فاضل، سیستانی و وحید: احتیاط واجب). (۲)

۳.۴. نان خور فرد دیگری شدن در شب عید فطره

اگر انسان نان خور فردی باشد و پیش از شب عید فطره (۳)، نان خور فرد دیگری شود،

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۲؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فیمن تجب علیه، مسئله ۴؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۴؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۸۱؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۸۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۵.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۱۰ و ۱۱؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۶.

۳- با توجه به اختلافاتی که در زمان شروع شدن شب عید وجود دارد.

فطریه او بر چه کسی واجب است؟

فطریه بر کسی که فعلاً نان خور اوست، واجب است؛ مثلاً اگر دختر پیش از غروب آفتاب شب عید به خانه شوهر برود، باید شوهرش فطریه او را بدهد (مشهور). (۱)

۴.۴. عدم پرداخت زکات فطره فرد توسط شخصی که بر او واجب است

اگر فطریه فرد بر شخصی واجب باشد؛ اما آن شخص فطریه را از روی عصیان یا نسیان نپردازد، تکلیف چیست؟

۱. چنانچه شرایط وجوب زکات فطره در انسان وجود داشته باشد، بنابر احتیاط واجب فطریه بر خودش لازم می گردد (آیات عظام سیستانی، مکارم). (۲)

۲. در مواقعی مثل نسیان که تکلیف واقعاً ساقط می شود، بنابر احتیاط واجب فطریه بر خود فرد لازم می گردد و در غیر این صورت چنانچه شرایط وجوب زکات فطره در فرد وجود داشته باشد، بنابر احتیاط مستحب فطریه بر خودش لازم می شود (آیت الله خوئی). (۳)

۳. چنانچه شرایط وجوب زکات فطره در انسان وجود داشته باشد، بنابر احتیاط مستحب فطریه بر خود انسان لازم می شود (حضرت امام،

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۴.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۲؛ سیستانی، منهاج الصالحین، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۴؛ سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۳.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۲؛ خوئی، منهاج الصالحین، ج ۱، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۴.

مقام معظم رهبری، آیات عظام گلپایگانی، اراکی، خویی، تبریزی، فاضل، وحید، نوری) (۱).

اگر فطره انسان بر شخصی واجب باشد، اما آن شخص فطره را به خاطر فقر نپردازد، تکلیف انسان چیست؟

۱. فطره ساقط می شود (حضرت امام، مقام معظم رهبری، آیات عظام فاضل، نوری). (۲).

۲. چنانچه شرایط وجوب زکات فطره در انسان وجود داشته باشد، بنابر احتیاط واجب فطره بر خود انسان لازم می شود (آیات عظام گلپایگانی، صافی، وحید). (۳).

۳. چنانچه شرایط وجوب زکات فطره در انسان وجود داشته باشد، فطره بر خود انسان لازم می شود (آیات عظام اراکی، خویی، تبریزی، سیستانی، مکارم). (۴).

اگر انسان نان خور دونفر باشد به گونه ای که زکات فطره او بین آن دو نفر تقسیم شود در صورتی که یکی از آن دو یا هر دو فقیر باشند، تکلیف زکات فطره انسان چه می شود؟

۱. اگر یکی از آن دو فقیر باشد:

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۲؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فیمن تجب علیه، مسئله ۴؛ تبریزی و وحید، منهاج الصالحین، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۴؛ مقام معظم رهبری استفتای خصوصی.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۲؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، المقصد الثانی فی زکاه الابدان، القول فیمن تجب علیه، مسئله ۴؛ مقام معظم رهبری استفتای خصوصی.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۲؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۸۱؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۸۲؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۴.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۲؛ خویی و تبریزی و سیستانی، منهاج الصالحین، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۴.

الف. دیگری باید سهم خود را پردازد (آیات عظام گلپایگانی، اراکی، خویی، تبریزی، مکارم، نوری). (۱)

ب. بنابر احتیاط واجب، دیگری سهم خود را پردازد (حضرت امام و آیات عظام فاضل، سیستانی، وحید). (۲)

ج. بنابر احتیاط واجب، لازم است انسان سهم خویش را از فطره پردازد (آیت الله سیستانی). (۳)

۲. در صورتی که هردونفر، فقیر باشند:

فطره از هردونفر ساقط است و نسبت به وجوب آن بر انسان، حکم مسأله قبل را دارد (حضرت امام و آیات عظام گلپایگانی، اراکی، خویی، تبریزی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، نوری). (۴)

۵.۴. تحقیق در پرداخت زکات فطره

اگر زکات فطره انسان برعهده شخص دیگری باشد، آیا باید از پرداخت فطره مطمئن شد؟

در صورتی که اداء زکات فطره برعهده شخص دیگری است، بر مکلف تحقیق و تفحص لازم نیست (رهبر معظم انقلاب). (۵)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۱۰ و ۱۱؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۶.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۱۰ و ۱۱؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۷.

۳- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۱۷.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۱۰ و ۱۱؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکاه الفطره، مسئله ۱۱۷۶.

۵- موسوعه فقهی جامعه الزهراء، مجموع احکام ۳، مبحث روزه، زکات فطره.

۶.۴. وکالت دادن به افراد جهت پرداخت زکات فطره

آیا برای پرداخت زکات فطره، می توان وکیل گرفت؟

بله، وکالت دادن به دیگران جهت پرداخت فطره مانعی ندارد (مشهور). (۱)

آیا شخصی که زکات فطره عده ای بر او واجب است، می تواند پرداخت آن را به همان افراد واگذار کند؟

۱. می تواند آنها را با شرط اینکه مورد وثوق در ادا نمودن زکات فطره باشند، وکیل در پرداخت از مال خود کند، یا به آنها اذن در تبرع بدهد (حضرت امام، مقام معظم رهبری، آیات عظام خویی، فاضل، مکارم، نوری). (۲)

۲. می تواند و چنانچه یقین یا اطمینان داشته باشد که فطره را می دهند، لازم نیست خودش فطره آنها را پردازد (آیت الله سیستانی). (۳)

۳. می تواند آنها را با شرط اینکه مورد وثوق در ادا نمودن زکات فطره باشند، وکیل در پرداخت از مال خود کند؛ اما اذن در تبرع اشکال دارد (آیت الله گلپایگانی). (۴)

۴. می تواند آنها را وکیل در پرداخت از مال خود کند یا به آنها اذن در تبرع بدهد (آیت الله اراکی). (۵)

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، استفتائات روزه، سؤال ۲۳۸؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۵ و ۶.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۹؛ مقام معظم رهبری استفتای خصوصی.

۳- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۲۰.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۹.

۵- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۹.

۷.۴. زکات فطره فقیر و خانواده اش

وظیفه فقیر در پرداخت زکات فطره خودش چیست؟

زکات فطره بر فقیر واجب نیست؛ اما مستحب است زکات فطره را بدهد (مشهور). (۱)

وظیفه فقیر نسبت به زکات فطره خانواده اش چیست؟

۱. زکات فطره بر فقیر واجب نیست و چنانچه بخواهد فطره آنها را بدهد، می تواند به قصد فطره یک صاع را به یکی از عیالاتش بدهد و او هم به همین قصد به دیگری بدهد و همچنین تا به نفر آخر برسد و بهتر است نفر آخر چیزی را که می گیرد به کسی بدهد که از خودشان نباشد (مشهور). (۲)

۲. اگر یکی از آنها صغیر یا مجنون باشد:

الف. احتیاط آن است که او را در دوردادن زکات فطره داخل نکنند و چنانچه ولی صغیر از طرف او قبول نماید باید آن زکات فطره را به مصرف صغیر برساند نه اینکه از طرف او به

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۲۸؛ عروه الوثقی، ج ۲، فصل فی شرائط وجوبها، مسئله ۴؛ امام، تحریر الوسيله، ج ۲، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۱؛ خویی، تبریزی، سیستمی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۰؛ فاضل، الاحکام الواضحه، زکات فطره، مسئله ۱۱۹۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۲.

۲- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۲۸؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرائط وجوبها، مسئله ۴؛ امام، تحریر الوسيله، ج ۲، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۱؛ خویی، تبریزی، سیستمی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۰؛ فاضل، الاحکام الواضحه، زکات فطره، مسئله ۱۱۹۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۲.

دیگری بدهد (حضرت امام). (۱)

ب. ولیّ او به جای او بگیرد و بعد به شخص دیگری بدهد (آیت الله مکارم). (۲)

ج. ولیّ او به جای او بگیرد و از ناحیه او اعطاء کند (آیت الله اراکی). (۳)

د. ولیّ او به جای او بگیرد و احتیاط واجب آن است که چیزی را برای صغیر گرفته به کسی ندهد (گلپایگانی، فاضل، صافی، نوری، زنجانی [احتیاط مستحب]). (۴)

ه. ولیّ او به جای او بگیرد و احتیاط مستحب آن است که به قصد او نگیرد؛ بلکه برای خودش بگیرد و از طرف او صدقه بدهد (آیات عظام خویی، تبریزی، سیستانی، وحید). (۵)

ی. ولیّ اگر به جای او می گیرد، احتیاط واجب آن است که چیزی را برای صغیر گرفته به کسی ندهد (آیات عظام خویی، تبریزی، وحید).

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرائط وجوبها، مسئله ۴؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۲.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۲؛ مکارم، توضیح المسائل، مسئله ۱۶۹۸.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرائط وجوبها، مسئله ۴؛ فاضل، الاحکام الواضحه، زکات فطره، مسئله ۱۱۹۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۲.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرائط وجوبها، مسئله ۴؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۲.

۵- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرائط وجوبها، مسئله ۴؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۰؛ خویی، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۱۰؛ تبریزی، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۱۰؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۱۹.

۸.۴. زکات فطره فردی که بدهکاری دارد

آیا زکات فطره بر کسی که مخارج سال خود و عیالاتش را دارد، اما بدهکار است و نمی تواند آنها را پرداخت کند، واجب است؟

۱. زکات فطره بنا بر احتیاط، واجب است (آیت الله خویی). (۱)

۲. زکات فطره بر او واجب نیست (آیات عظام اراکی، مکارم). (۲)

۳. اگر بدهکاری مربوط به امسال باشد، زکات فطره بر او واجب نیست (حضرت امام و آیات عظام گلپایگانی، فاضل، نوری). (۳)

۹.۴. زکات فطره کسی که فعلاً خرج سال را ندارد

آیا زکات فطره بر کسی که فعلاً خرج سال را ندارد؛ ولی به تدریج به دست می آورد، واجب است؟

اگر غیر از آنچه خرج می کند، با قرض کردن و مانند آن بتواند زکات فطره را بدهد؛ به طوری که نظم امور او برهم نخورد و موجب حرج و اجحاف نباشد، بنا بر احتیاط واجب باید زکات فطره را بدهد (آیت الله بهجت). (۴)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرائط وجوبها.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرائط وجوبها.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی شرائط وجوبها.

۴- بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۶۳؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۲۴.

۱۰۴. زکات فطره شخص متمکنی که هنگام وجوب زکات فطره، مالی برای پرداخت ندارد

تکلیف شخص متمکنی که در روز عید فطر، مال یا وجه نقدی برای پرداخت زکات فطره ندارد، چیست؟

۱. می تواند جنسی را هرچند که زیادتر از زکات قیمت دارد، به عنوان شراکت اهل زکات کنار بگذارد؛ مثلاً ساعت یا لباس و... و بعداً با اطمینان به رضایت آنها سهمشان را بپردازد یا اگر می تواند قرض خالی از حرج و اجحاف کند (آیت الله بهجت). (۱)

۲. اگر غنی شود با تمکن از قرض، قرض نمودن لازم است؛ مگر این که تحمیل منت قرض، حرج باشد، در این صورت صبر کند تا اموال خود را دریافت نماید؛ ولی در موقع پرداخت، نیت ادا و قضا نکند و بقصد قربت مطلقه بدهد (آیت الله گلپایگانی). (۲)

۱۱۴. زکات فطره همسری که در عقد است

زکات فطره همسری که در عقد است، بر عهده کیست؟

اگر نان خور پدر است، بر عهده پدر می باشد؛ اما اگر نان خور همسرش باشد بر عهده شوهر است، خواه دائم باشد یا موقت و خواه واجب

۱- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۸۸.

۲- گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۲۱، سؤال ۲ و ۳.

النفقه باشد یا نه؛ مثلاً ناشزه باشد (مشهور). (۱)

۱۲.۴. زکات فطره همسری که در عده است

زکات فطره زنی که طلاق رجعی (۲) یا بائن داده شده، بر عهده چه کسی است؟

اگر زن نان خور شوهر حساب شود؛ مثلاً در خانه شوهر مانده و شوهرش خرجی او را می دهد، پرداخت زکات فطره بر شوهر لازم است؛ اما اگر شوهر مخارج او را نمی دهد، در صورتی که نان خور شخص دیگری مثل پدر است، بر عهده پدرش می باشد و اگر نان خور شخصی محسوب نمی شود، در صورت جمع شدن شرائط بر عهده خودش است (مشهور). (۳)

۱۳.۴. زکات فطره زن ناشزه

زنی که از تمکین شوهر خودداری می کند، آیا زکات فطره او از شوهرش برداشته می شود؟

خیر، باید شوهرش زکات فطره او را بدهد؛ مگر آن که نان خور شخص دیگری باشد (مشهور). (۴)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب علیه، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۶؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۵؛ الاحکام الواضحه، المبحث الرابع، زکات فطره، مسئله ۱۲۰۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۸.

۲- در طلاق رجعی، نفقه زن در ایام عده بر شوهر واجب می باشد؛ ولی در طلاق بائن، زن نفقه ندارد.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، باب فیمن تجب علیه، مسئله ۱۹.

۴- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۰؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، باب فیمن تجب علیه، مسئله ۳.

۱۴.۴. زکات فطره زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد

زکات فطره زنی که شوهرش خرجی او را نمی دهد، بر عهده چه کسی است؟

زنی که شوهرش مخارج او را نمی دهد؛ چنانچه نان خور شخص دیگری باشد، فطره اش بر آن شخص واجب است و اگر نان خور شخص دیگری نیست، در صورت جمع شدن شرائط بر عهده خودش است (مشهور). (۱)

۱۵.۴. زکات فطره زن تأمین کننده مخارج زندگی

اگر زن جهت نیاز شوهرش در تأمین مخارج زندگی کمک کند، چه کسی باید زکات فطره آنها را بدهد؟

اگر زن نان خور شوهر محسوب شود، باید شوهرش در صورت توانایی زکات فطره خود و همسرش را بدهد و اگر زن نان خور شوهر و شخص دیگری نباشد، باید خودش زکات فطره اش را بدهد (رهبر معظم انقلاب). (۲)

۱۶.۴. زکات فطره بچه شیرخوار

زکات فطره طفلی که از مادر یا دایه شیر می خورد، بر عهده کیست؟

فطریه طفلی که از مادر یا دایه شیر می خورد،

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۸.

۲- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۲۹.

به عهده کسی است که مخارج مادر یا دایه را می دهد؛ ولی اگر مادر یا دایه مخارج خود را از اموال طفل برمی دارند، فطریه طفل بر کسی واجب نیست (مشهور).^(۱)

۱۷.۴. زکات فطره حمل (جنین)

آیا فرزندی که هنوز متولد نشده، زکات فطره دارد؟

جنینی که در رحم مادر قرار دارد، زکات فطره ندارد؛ مگر آنکه قبل از غروب آفتاب شب عید متولد شود و نان خور محسوب گردد که در این صورت، زکات فطره اش واجب است و اگر نوزاد متولد شده، نان خور کسی نباشد؛ مثلاً به نوزاد ارثی رسیده و نفقه اش از همان اموال تأمین می شود، فطریه طفل بر کسی واجب نیست (مشهور).^(۲)

نکته: اگر نوزاد بعد از غروب آفتاب در شب عید فطر متولد شود و نان خور به حساب آید، بنابر احتیاط لازم، باید زکات فطره او پرداخت شود (آیات عظام خویی، تبریزی، سیستانی).^(۳)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۱۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۰؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۲۷.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۱۲؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۳؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۵؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۳.

۳- خویی و تبریزی و سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، کتاب الزکاه، زکاه الفطره؛ جزوه.

۱۸.۴. زکات فطره صغیر یا مجنون زکات فطره

صغیر یا مجنون برعهده چه کسی است؟

اگر نان خور شخص خاصی است، برعهده اوست و اگر نان خور شخص خاصی نیست؛ مثلاً ولی او از اموال خود او خرج می کند، زکات فطره از خود و ولی او ساقط می شود (حضرت امام و آیات عظام گلپایگانی، اراکی، خویی، فاضل، مکارم، نوری). (۱)

۱۹.۴. زکات فطره اجیر

آیا زکات فطره اجیر بر مستأجر می باشد؟

۱. اگر در ضمن عقد اجاره شرط شود که نفقه اجیر را مستأجر بدهد و مستأجر هم نفقه اجیر را پرداخت نماید، زکات فطره اجیر بر مستأجر می باشد؛ اما اگر شرط کند که مقداری از مخارج او را بدهد؛ مثلاً پولی برای مخارجش بدهد، دادن زکات فطره اجیر بر مستأجر واجب نیست (مشهور). (۲) (آیت الله وحید: به عنوان نفقه نباشد).

۲. اگر نفقه جزئی از مخارج کار باشد، مثل آنچه در هتل ها و رستوران ها متعارف است و کارکنانی که اجیر کارفرما می باشند، از غذایی که توسط کارفرما تهیه شده استفاده می کنند و غذای مذکور جزء حقوق (حق الزحمه) آنان

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۴.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب علیه، مسئله ۱۶؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، سؤال ۲۰۱۲؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۲۹.

محسوب می شود، زکات فطره آنان بر عهده خودشان است نه صاحب کار (آیت الله مکارم). (۱)

۳. آنچه در هتل ها، مهمان خانه ها، رستوران ها و مانند آن که معمول و متعارف است و کارکنانی که اجیر کارفرما می باشند، از غذایی که توسط کارفرما تهیه شده استفاده می کنند و غذای مذکور جزء حقوق (حق الزحمه) آنان محسوب می شود، زکات فطره آنان بر عهده خودشان است نه صاحب کار. همچنین اگر در ضمن عقد اجاره، اجیر با کارفرما شرط نماید که کارفرما علاوه بر پرداخت مال الاجاره، باید مخارج او را نیز بدهد، در این صورت نیز زکات فطره فرد بر عهده خود اوست؛ اما در صورتی که مخارج اجیر به عنوان حقوق یا شرط ضمن عقد بر عهده کارفرما نباشد؛ لکن کارفرما مخارج اجیر را ارفاقاً بپردازد به طوری که فرد مذکور، نان خور کارفرما محسوب شود هر چند به طور موقت (۲)، باید فطریه او را بدهد (آیت الله سیستانی). (۳)

۲۰۴. زکات فطره دانشجو، سرباز و زندانی

فطره دانشجو، سرباز و زندانی و مانند اینها که دولت خرجی آنها را می دهد، به عهده چه کسی است؟

دولت تکلیف ندارد؛ در نتیجه این افراد اگر

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب علیه، مسئله ۱۶؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ذیل مسئله ۲۰۱۲.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب علیه، مسأله ۸.

۳- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۱۰.

نان خور شخص خاصی مثل پدر هستند، زکات فطره بر آن شخص خاص لازم است و اگر شرائط در خودشان جمع است:

۱. زکات فطره را خودشان پردازند (حضرت امام، رهبر معظم انقلاب، آیات عظام گلپایگانی، فاضل، تبریزی، بهجت، سیستانی، نوری). (۱)

۲. بنابر احتیاط واجب، زکات فطره را خودشان پردازند (آیات عظام مکارم، صافی). (۲)

۲۱.۴. زکات فطره کسی که فوت شده است

زکات فطره کسی که فوت شده است، بر عهده چه کسی است؟

اگر فرد پیش از غروب شبِ عید فطر بمیرد، واجب نیست فطره او و خانواده اش را از مال او بدهند (مشهور). (۳)

اگر فرد بعد از غروب یا مغرب شب عید فطر (۴) بمیرد:

۱. باید فطره او و خانواده اش را از مال او بدهند (حضرت امام، آیات عظام گلپایگانی، اراکی، فاضل، مکارم، نوری). (۵)

۲. این که فطره او و خانواده اش را از مال او

۱- امام، استفتائات، ج ۱، ص ۳۴۵، سؤال ۱۷؛ تبریزی، استفتائات، ج ۱، سؤال ۷۸۰ و ۷۸۱ و ۷۹۲؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۳۱؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۱، سؤال ۶۴۱؛ گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۲۵، سؤال ۱۹؛ نوری، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۰۲؛ سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۱۱؛ موسوعه فقهی جامعه الزهراء، مجموع احکام ۳، مبحث روزه، زکات فطره.

۲- مکارم، استفتائات، ج ۱، سؤال ۳۶۹؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۵۶۳.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۱۸؛ سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۱۵.

۴- با توجه به اختلافی که نسبت به زمان وجوب زکات فطره وجود دارد.

۵- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۱۸.

بدهند، خالی از اشکال نیست و مراعات مقتضای احتیاط ترک نشود (آیت الله سیستانی). (۱)

۳. لازم نیست فطریه او و خانواده اش را از مال او بدهند (آیت الله خویی). (۲)

۲۲.۴. ورود مهمان بعد از زمان وجوب زکات فطره

فطره مهمانی که در شب عید، بعد از وقت وجوب زکات فطره (۳) آمده است، بر عهده چه کسی است؟

۱. بر خود مهمان است (حضرت امام، آیات عظام گلپایگانی، اراکی، فاضل، بهجت، وحید، مکارم، صافی، نوری، زنجانی). (۴)

۲. اگر نان خور محسوب شده به احتیاط واجب بر عهده میزبان است و در غیر این صورت، بر عهده خود او است (آیات عظام خویی، تبریزی، سیستانی). (۵)

۲۳.۴. ورود مهمان قبل از زمان وجوب زکات فطره

فطره مهمانی که در شب عید فطر قبل از زمان وجوب زکات فطره با رضایت صاحبخانه

۱- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۱۵.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۱۸.

۳- غروب یا مغرب شب عید فطر (با توجه به اختلافاتی که بحث آن گذشت).

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه؛ امام، تحریر الوسیله، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۳؛ فاضل، الاحکام الواضحه، مسئله ۱۱۹۹؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۱۷۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۷.

۵- خویی و تبریزی و سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۱۷۲.

آمده است و نزد وی افطار می کند، بر عهده چه کسی است؟

۱. بر عهده میزبان است و انفاق فعلی کافی است (آیات عظام گلپایگانی، اراکی، بهجت، صافی). (۱)

۲. اگر نان خور صاحبخانه به طور مطلق محسوب می شود، نه نان خور شب عید، بر عهده صاحبخانه است (آیت الله زنجانی). (۲)

۳. اگر نان خور صاحبخانه محسوب می شود بر عهده صاحبخانه است (حضرت امام، رهبر معظم انقلاب، آیات عظام اراکی، خویی، تبریزی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم). (۳)

۲۴.۴. تعریف نان خور (مدت زمانی که به مهمان نان خور گفته می شود)

مهمان در چه صورت نان خور میزبان محسوب می شود؟

۱. صدق انفاق فعلی کافی است (آیات عظام گلپایگانی، اراکی، صافی، نوری). (۴)

۱- گلپایگانی، هدایه العباد، مسئله ۱۵۸۱؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۲۷؛ صافی، هدایه العباد، مسئله ۱۵۸۰؛ ذیل توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۵.

۲- ذیل توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۵.

۳- امام، تحریر الوسیله، زکات فطره، القول فی من تجب علیه، مسئله ۳؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۲؛ فاضل، الاحکام الواضحه، مسئله ۱۱۹۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۷؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۱۲؛ موسوعه فقهی جامعه الزهرا، مجموع احکام ۳، مبحث روزه، زکات فطره.

۴- گلپایگانی، هدایه العباد، مسئله ۱۵۸۱؛ صافی، هدایه العباد، مسئله ۱۵۸۰؛ ذیل توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۵.

۲. فطره مهمان یک شبه بر عهده خود اوست (رهبر معظم انقلاب). (۱)

۳. یک امر عرفی است و عرفاً به مهمان یک شبه نان خور نمی گویند (آیت الله فاضل). (۲)

۴. مهمانی که تصمیم دارد مدتی نزد میزبان بماند (آیت الله مکارم: چهار یا پنج روز، کافی است). (۳)

۵. اگر قبل از غروب آفتاب وارد شود و تصمیم دارد مدتی طولانی نزد میزبان بماند (آیت الله زنجانی). (۴)

۶. مهمان بودن برای مدت کوتاهی کافی است، مثل مهمانی که شب عید را نزد میزبان می ماند (آیات عظام خویی، وحید). (۵)

۷. اگر یک روز در منزل صاحبخانه بماند نان خور محسوب می شود. همچنین اگر شب عید فطر یا دو سه شب قبل از آن آمده و تا روز عید فطر در خانه مانده، فطره او به عهده صاحب خانه است (آیت الله تبریزی). (۶)

۸. اگر مهمان شب در منزل میزبان بماند و میزبان هم امکانات رفاهی لازم را برایش فراهم نماید و متکفل مخارج او شود؛ هرچند مهمان چیزی نخورد یا با غذای خودش افطار نماید

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۲۶.

۲- فاضل، جامع المسائل، ج ۲، ص ۱۸۷، سؤال ۳۷؛ موسوعه فقهی جامعه الزهراء، مجموع احکام ۳، مبحث روزه، زکات فطره.

۳- ذیل توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۵؛ مکارم، استفتائات، ج ۳، سؤال ۳۴۹.

۴- ذیل توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۵.

۵- خویی و وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۲.

۶- تبریزی، استفتائات، ج ۱، سؤال ۷۷۷ و ۷۷۸.

نان خور محسوب می شود (آیت الله سیستانی). (۱)

۹. ملائک وجوب فطریه مهمان بر میزبان، صدق مهمان در وقت مخصوص است؛ یعنی فطره کسی که پیش از برآمدن هلال ماه شوال مهمان شخص دیگری شده، بر میزبان واجب است؛ به شرط آنکه برای خوردن غذا به منزل او آمده باشد، هر چند بعداً مانعی پیش آید که نتواند غذا صرف کند (آیت الله بهجت). (۲)

۱۰. لازم است مهمان قصد داشته باشد مدتی (۳) نزد میزبان باقی بماند تا به او نان خور گفته شود (حضرت امام). (۴)

نکته: به طور کلی برای صدق نان خور بودن مهمان و وجوب زکات فطره بر میزبان:

۱. صدق انفاق فعلی کافی است (آیات عظام گلپایگانی، اراکی، بهجت، صافی، نوری).

۲. ماندن یک شب برای نان خور شدن کافی است (آیات عظام خویی، تبریزی، سیستانی، وحید).

۳. ماندن یک شب برای نان خور شدن کافی نیست (رهبر معظم انقلاب، آیات عظام فاضل، مکارم، زنجانی).

آیا به مهمانی که تنها برای افطاری دعوت

۱- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۸.

۲- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۳۴ و ۳۳۳۵.

۳- ایشان مدت خاصی را مشخص نکرده اند و متن عروه به این صورت است: «و کذا تجب عن الضیف، بشرط صدق کونه عیالاً له و إن نزل علیه فی آخر یوم من رمضان، بل و إن لم يأکل عنده شیئاً، لکن بالشرط المذکور و هو صدق العیلولة علیه عند دخول ليله الفطر، بأن یكون بانياً علی البقاء عنده مدّه و مع عدم الصدق تجب علی نفسه.»

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه.

شده و شب نمی ماند، نان خور صدق می کند؟

۱. به مهمانی که تنها برای افطاری دعوت شده و شب نمی ماند، نان خور صدق نمی کند (رهبر معظم انقلاب، آیات عظام خویی، تبریزی، فاضل، سیستانی، وحید، مکارم، زنجانی). (۱)

۲. اگر پیش از برآمدن هلال ماه شوال مهمان شده است، فطره اش بر میزبان واجب است، به شرط آنکه برای خوردن غذا به منزل او آمده باشد، هر چند بعداً مانعی پیش آید که نتواند غذا صرف کند (آیت الله بهجت). (۲)

۳. ملاک وجوب فطره مهمان بر میزبان این است که مهمان نان خور میزبان محسوب شود و آن با انفاق فعلی محقق می شود (آیات عظام گلپایگانی، اراکی، صافی). (۳)

۲۵.۴. شک در نان خور شدن

اگر فرد شك کند، آیا عرفاً نان خور کسی است که شب عید فطر مهمان او شده یا خیر، تکلیف زکات فطره او به عهده چه کسی است؟

۱. احتیاط آن است که هر دو فطره را بدهند؛ ولی می توانند توافق کنند و یکی با اذن و وکالت دیگری به قصد فطره ای که واقعاً بر یکی از آنها است، پردازد (آیت الله فاضل). (۴)

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۲۵؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۲؛ ذیل توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۵؛ موسوعه فقهی جامعه الزهراء، مجموع احکام ۳، مبحث روزه، زکات فطره.

۲- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۲۷.

۳- گلپایگانی، هدایه العباد، مسئله ۱۵۸۱؛ صافی، هدایه العباد، مسئله ۱۵۸۰.

۴- فاضل، جامع المسائل، ج ۳، ص ۲۱۷، سؤال ۶۷۷.

۲. چنانچه یکی از آن دو با اجازه دیگری زکات فطره را به نیت کسی که واقعاً زکات فطره برعهده اوست بدهد، کافی است و بر دیگری پرداخت مجدد زکات فطره لازم نیست (آیات عظام سیستانی، زنجانی). (۱)

۲۶.۴. اختلاف نظر مراجع مهمان و میزبان، در پرداخت زکات فطره

هرگاه میزبان مقلد مرجعی باشد که فطریه مهمان را برعهده میزبان نمی داند و مهمان نیز مقلد مرجعی است که فطریه مهمان را برعهده میزبان می داند، تکلیف فطریه مهمان چیست؟

۱. برعهده هیچ کدام نیست (آیت الله مکارم). (۲)

۲. احتیاط آن است هر دو، فطره را بدهند؛ ولی می توانند توافق کنند و یکی با اذن و وکالت دیگری به قصد فطره ای که واقعا برعهده یکی از آنها است، پردازد (آیت الله فاضل). (۳)

۳. احوط آن است که مهمان فطره خود را بدهد و با فرض اینکه میزبان، با استناد به فتوای مجتهد خود فطره را پرداخت نمی کند، به عهده مهمان است (آیت الله اراکی). (۴)

اگر میزبان مقلد مرجعی است که فطریه مهمان را برعهده میزبان می داند و مهمان مقلد مرجعی است که فطریه مهمان را برعهده میزبان

۱- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۱۹؛ ذیل توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۵.

۲- استفتائات، ج ۳، سؤال ۳۵۱.

۳- فاضل، استفتائات، ج ۳، ص ۲۱۵، سؤال ۶۶۹؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۳، ص ۲۱۷، سؤال ۶۷۷.

۴- اراکی، استفتائات، زکات فطره، سؤال ۶.

نمی داند تکلیف زکات فطره چیست؟

۱. هر دو باید پردازند و مانعی ندارد که یکی از آن دو از دیگری اجازه بگیرد، اصالتاً و نیابتاً فطریه را پردازد (آیت الله مکارم). (۱)

۲. یکی با اذن دیگری پردازد (آیت الله بهجت). (۲)

۲۷.۴. خروج مهمان قبل از زمان وجوب زکات فطره

اگر مهمان چند روز در منزل میزبان بماند و نزدیک غروب شب عید فطر بیرون برود و بعد از مغرب و نماز برگردد، آیا فطریه او بر میزبان واجب می شود؟

۱. بله، برعهده میزبان است (آیت الله گلپایگانی). (۳)

۲. فطره کسی که پیش از برآمدن هلال ماه شوال مهمان می شود، بر میزبان واجب است، به شرط آن که برای خوردن غذا به منزل او آمده باشد؛ حتی اگر مانعی پیش آید که نتواند غذا صرف کند (آیت الله بهجت). (۴)

۳. اگر پیش از مغرب از خانه بیرون رفته به طوری که در مغرب مهمان او حساب نمی شود، فطره او به عهده صاحبخانه نیست (آیت الله نوری). (۵)

۱- مکارم، استفتائات، ج ۳، سؤال ۳۵۲.

۲- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۲۸.

۳- گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۲۴، سؤال ۱۱.

۴- بهجت، استفتائات، ج ۲، مسئله ۳۳۳۴.

۵- نوری، استفتائات، ج ۱.

۲۸.۴. فرستادن غذا برای افراد در شب عید فطر

اگر شب عید فطر، فردی غذا هدیه دهد، آیا زکات فطره بر او واجب است؟

در صورتی که این نوع هدیه مستمر نبوده و صدق نان خور یا مهمان بر او نکند، فطره او بر هدیه دهنده واجب نیست، هر چند با مال او افطار کرده باشد (آیت الله بهجت). (۱)

۲۹.۴. مهمانی گرفتن در شب عید فطر غیر از منزل

اگر شخصی شب عید فطر در مسجد یا سالن پذیرایی طعام دهد، آیا زکات فطره آنها را باید پرداخت نماید؟

۱. خیر، اگر صدق عیال یا مهمان نمی کند (آیت الله بهجت). (۲)

۲. بله، زکات فطره آنها را پرداخت نماید (آیات عظام گلپایگانی، نوری). (۳)

۳. بله، اگر صدق عیال یا مهمان می کند (آیت الله اراکی). (۴)

۱- بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۶۶؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۳۶.

۲- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۳۹.

۳- گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۴، ص ۲۳۹، سؤال ۶۷۹، ص ۲۴۰، سؤال ۶۸۱؛ نوری، استفتائات، ج ۱، سؤال ۲۴۶.

۴- اراکی، استفتائات، زکات فطره، سؤال ۲.

۳۰.۴. مهمانی گرفتن در شب عید فطر به طور مشترک

اگر دونفر شب عید فطر مهمان دعوت کنند، آیا زکات فطره مهمان به طور مساوی بین آن دو تقسیم می شود؟

در صورت وجوب، هر کدام سهم خود را می دهد (آیت الله بهجت). (۱)

۳۱.۴. فطریه دو خانواده که از غذای یکدیگر تناول کرده اند

دو خانواده شب عید فطر از غذای یکدیگر تناول می کنند، آیا فطریه آنها به گردن دیگری می افتد؟

خیر (آیت الله بهجت). (۲)

۳۲.۴. پرداخت زکات فطره بجای شخص دیگر

در صورت وجوب زکات فطره بر عهده دیگری، اگر شخص خودش زکات فطره را به صورت تبرعی بدهد آیا وجوب زکات فطره از آن فرد ساقط می شود؟

۱. پرداخت زکات فطره بدون اذن:

الف. ساقط نمی شود (مشهور). (۳)

ب. محل اشکال است و بنا بر احتیاط واجب، ساقط نمی شود (حضرت امام و آیات عظام

۱- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۴۰.

۲- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۴۱.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۵ و ۶؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۷.

بہجت، نوری). (۱)

۲. پرداخت زکات فطرہ با اذن:

الف. زکات فطرہ ساقط می شود (حضرت امام، مقام معظم رہبری، آیات عظام خویی، تبریزی، فاضل، بہجت، سیستانی، مکارم، زنجانی). (۲)

ب. بنا بر احتیاط واجب، ساقط نمی شود (آیت الله گلپایگانی). (۳)

۳۳.۴. مهمانی کہ بدون رضایت صاحبخانہ آمدہ است

زکات فطرہ مهمانی کہ شب عید، قبل از زمان وجوب و بدون رضایت صاحبخانہ، آمدہ است و مدتی نزد او بودہ، برعہدہ چہ کسی است؟

۱. برعہدہ صاحبخانہ است (آیات عظام گلپایگانی، اراکی، بہجت، نوری). (۴)

۲. اگر نان خور صاحبخانہ محسوب شود، برعہدہ میزبان و صاحبخانہ است (حضرت امام، آیت الله سیستانی). (۵)

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئلہ ۲۰۰۷؛ عروہ الوثقی، ج ۲، زکات فطرہ، فصل فیمن تجب عنہ، مسئلہ ۵ و ۶؛ امام، تحریر الوسیلہ، ج ۲، زکات فطرہ، القول فی من تجب علیہ، مسئلہ ۹.

۲- عروہ الوثقی، ج ۲، زکات فطرہ، فصل فیمن تجب عنہ، مسئلہ ۵ و ۶؛ امام، تحریر الوسیلہ، ج ۲، زکات فطرہ، القول فی من تجب علیہ، مسئلہ ۹؛ ذیل توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئلہ ۲۰۰۷؛ تبریزی، استفتائات، ج ۱، ص ۱۶۲، سؤال ۷۸۲؛ سیستانی، مجموعہ استفتائات زکات فطرہ، مسئلہ ۱۸؛ مقام معظم رہبری استفتای خصوصی.

۳- عروہ الوثقی، ج ۲، زکات فطرہ، فصل فیمن تجب عنہ، مسئلہ ۵ و ۶.

۴- عروہ الوثقی، ج ۲، زکات فطرہ، فصل فیمن تجب عنہ، مسئلہ ۱۷؛ موسوعہ فقہی جامعہ الزہرا، مجموع احکام ۳، مبحث روزہ، زکات فطرہ.

۵- عروہ الوثقی، ج ۲، زکات فطرہ، فصل فیمن تجب عنہ، مسئلہ ۱۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئلہ ۱۹۹۶؛ موسوعہ فقہی جامعہ الزہرا، مجموع احکام ۳، مبحث روزہ، زکات فطرہ.

۳. بنا بر احتیاط واجب، برعهده صاحبخانه است (آیات عظام تبریزی، فاضل، صافی، مکارم، زنجانی). (۱)

۴. بنا بر احتیاط واجب، زکات فطره را هم صاحبخانه و هم مهمان بدهد (آیت الله وحید). (۲)

۵. وجوب فطره بر صاحبخانه محل اشکال است و أظهر عدم وجوب است (آیت الله خویی). (۳)

۳۴.۴. شخصی که از روی اکراه و جبر مهمان صاحبخانه شده است

زکات فطره شخصی که از روی اکراه و اجبار در شب عید فطر مهمان صاحبخانه شده است، برعهده چه کسی است؟

حکم مسأله قبل را دارد (مشهور). (۴)

-
- ۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۶.
 - ۲- وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۱۳.
 - ۳- خویی، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۰۴.
 - ۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۱۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۶؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۱۳.

ص: ۶۵

فصل پنجم: مصرف زکات فطره

اشاره

۱.۵. مصارف زکات فطره

زکات فطره چگونه مصرف می شود؟

۱. زکات فطره را می توان، در هشت صورت مصارف زکات، استفاده نمود و احتیاط مستحب است به فقراى شیعه داده شود (حضرت امام، رهبر معظم انقلاب، آیات عظام اراکى، خویى، تبریزی، فاضل، بهجت، زنجانی، نوری). (۱)

۲. بنا بر احتیاط واجب، زکات فطره فقط به فقراى شیعه داده شود (آیات عظام گلپایگانی، صافی، سیستانی، مکارم، وحید). (۲)

گاهی بعضی از مؤسّسات خیریه، افرادی را برای جمع آوری زکات فطره به نقاط مختلف شهر می فرستند و با آنان قرارداد می بندند، هر مقدار زکات فطره جمع آوری کردید؛ مثلاً ۱۰ درصد زکات فطره را بابت، سهم العاملين علیها، به عنوان اجرت کار و حق الزحمه، قرار می دهند، آیا این کار جایز است؟

بنا بر احتیاط واجب، مصرف زکات فطره فقط برای فقرا و مساکین می باشد؛ لذا مؤسّسات خیریه چنین اختیاری ندارند (آیت الله سیستانی). (۳)

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۵؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، مصرف زکات فطره؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی مصرفها؛ خویى و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، مصرف زکات فطره، قبل از مسئله ۱۱۸۳؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۴.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، مصرف زکات فطره؛ سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، مصرف زکات فطره، قبل از مسئله ۱۱۸۳؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۴.

۳- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، استفتائات، سؤال ۳.

۲.۵. پرداخت زکات فطره به مرجع تقلید

آیا می توان زکات فطره را به مرجع تقلید داد؟

بله، بهتر است زکات فطره به مرجع تقلید یا وکلای وی داده شود، مخصوصاً اگر ایشان آن را طلب کنند (مشهور). (۱)

۳.۵. مقدم بودن افراد برای دریافت زکات فطره

در پرداخت زکات فطره مقدم داشتن چه کسانی بهتر است؟

۱. اختصاص زکات فطره به خویشاوندان؛ همسایگان؛ کسانی که به خاطر دین ترک وطن کرده اند؛ فقها؛ خردمندان و... که دارای امتیازاتی باشند؛ مستحب است (رهبر معظم انقلاب). (۲)

۲. در پرداخت زکات فطره، مستحب است انسان، ابتدا خویشان فقیر؛ بعد همسایگان فقیر و بعد اهل علم فقیر را بر دیگران مقدم بدارد و اگر دیگران از جهتی برتری داشتند، آنان را مقدم بدارد (حضرت امام، آیات عظام گلپایگانی، اراکی، فاضل، بهجت، صافی، نوری، زنجانی). (۳)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، مبحث زکات، فصل فی بقیه الاحکام، الاولی و زکات فطره، مصرف زکات فطره، مسئله ۲؛ امام، تحریر الوسيله، ج ۲، مبحث زکات القول فی بقیه احکام الزکاه، مسئله ۵؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، مصرف زکات فطره، مسئله ۱۱۸۵؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۶۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۶۶؛ بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۴۸.

۲- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۴.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی مصرفها، مسئله ۵؛ امام، تحریر الوسيله، ج ۲، زکات فطره، القول فی مصرفها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۱.

۳. در پرداخت زکات فطره، مستحب است فرد، خویشان و همسایگان فقیر خود را بر دیگران مقدم دارد و مستحب است اهل علم و فضل را در صورت نیاز بر دیگران مقدم بدانند (آیت الله مکارم). (۱)

۴. در پرداخت زکات فطره، مستحب است فرد، خویشان و همسایگان فقیر خود را بر دیگران مقدم دارد و سزاوار است که اهل علم و دین و فضل را در دادن زکات فطره بر دیگران مقدم دارد (آیات عظام خوئی، تبریزی، سیستانی، وحید). (۲)

۴.۵. تعریف فقیر

به چه کسی فقیر شرعی گفته می شود؟

شخصی که مخارج سال خود و خانواده اش را ندارد و شغلی هم ندارد که بتواند مخارج سال خود و خانواده اش را از آن تأمین نماید، فقیر گویند (مشهور). (۳)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی مصرفها، مسئله ۵؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۱

۲- منهاج الصالحین (خوئی، تبریزی، سیستانی، وحید)، زکات فطره، م ۱۱۸۷.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، الاول؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، مبحث زکات، اصناف مستحقین زکات؛ خوئی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، مبحث زکات، اصناف زکات؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۲.

۵.۵.۵. شک در فقر

آیا به کسی که ادعای فقر دارد، می توان زکات فطره داد؟

۱. اگر فرد به فقیر بودن شخصی یقین یا اطمینان داشته باشد، می تواند در صورت فراهم بودن سایر شرایط استحقاق در شخص مذکور، به او زکات فطره بدهد (مشهور). (۱)

۲. به کسی که قبلاً فقیر بوده و حال نیز می گوید فقیرم و شک در زوال فقرش باشد:

الف. هر چند از گفته او اطمینان پیدا نشود، می توان به او زکات فطره داد (مشهور). (۲)

ب. اگر از گفته او اطمینان یا گمان پیدا شود، می توان به او زکات فطره داد (آیت الله بهجت). (۳)

۳. به کسی که قبلاً فقیر نبوده است و حال می گوید فقیرم:

الف. بنابر احتیاط واجب، نمی شود زکات فطره داد (حضرت امام، آیات عظام گلپایگانی، اراکی، فاضل، سیستانی، مکارم، صافی، نوری). (۴)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۰؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، مبحث زکات، القول فی اصناف المستحقین، مسئله ۱۰؛ خوبی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، مبحث زکات، مسئله ۱۱۳۹؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۳۲؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۳۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۲۵

۲- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۰؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، مبحث زکات، القول فی اصناف المستحقین، مسئله ۱۰؛ خوبی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، مبحث زکات، مسئله ۱۱۳۹؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۳۲؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۳۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۳۱.

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۳۱.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۰؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، مبحث زکات، القول فی اصناف المستحقین، مسئله ۱۰؛ سیستانی، منهاج الصالحین، مبحث زکات، مسئله ۱۱۳۹؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۳۲؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۳۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۳۲.

ب. نمی شود زکات فطره داد (زنجانى). (۱)

ج. می توان پرداخت، اگر وثوق و اطمینان پیدا شود (مقام معظم رهبرى، آیات عظام خویى، تبریزی، فاضل، وحید، نوری). (۲)

د. بنابر احتیاط، اگر وثوق و اطمینان پیدا شود می توان پرداخت (صافى). (۳)

ه. می شود، اگر علم یا اطمینان به فقر او پیدا شود (سیستانى). (۴)

۴. به کسی که قبلاً مجهول الحال بوده و حال می گوید فقیرم:

الف. جایز است زکات فطره داده شود (خویى، تبریزی). (۵)

ب. بنابر احتیاط واجب، نمی شود زکات فطره داد (مشهور). (۶)

ج. می شود داد، اگر از ظاهر حال او ظن به

۱- عروه الوثقى، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۰؛ خویى و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، مبحث زکات ، مسئله ۱۱۳۹؛ تبریزی، مسائل منتخبه، مسئله ۵۵۲؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۹۴۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۳۲.

۲- عروه الوثقى، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۰؛ خویى و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، مبحث زکات ، مسئله ۱۱۳۹؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۹۴۹.

۳- صافى، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۳۱؛ مقام معظم رهبرى استفتای خصوصى.

۴- سیستانى، منهاج الصالحین، ج ۱، مبحث زکات ، مسئله ۱۱۳۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۳۲.

۵- عروه الوثقى، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۰؛ خویى و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، مبحث زکات ، مسئله ۱۱۳۹؛ تبریزی، مسائل منتخبه، مسئله ۵۵۲.

۶- عروه الوثقى، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۰؛ امام، تحریر الوسيله، ج ۲، مبحث زکات، القول فى اصناف المستحقین، مسئله ۱۰؛ سیستانى و وحید، منهاج الصالحین، مبحث زکات، مسئله ۱۱۳۹؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۳۲.

صدق پیدا شود (حضرت امام، گلپایگانی(۱)، اراکی، مکارم(۲))

د. می توان داد، اگر وثوق و اطمینان پیدا شود (فاضل، سیستانی، وحید، صافی، نوری). (۳)

۶.۵. شرایط فقیر برای دریافت زکات فطره

چه شرایطی برای پرداخت زکات فطره به فقیر لازم است؟

۱. فقیر شراب خوار، بی نماز و متجاهر به فسق نباشد.

۲. زکات فطره در مسیر حرام مصرف نشود.

۳. شیعه دوازده امامی بودن.

۴. فقیر واجب النفقه نباشد.

۵. سید یا عام بودن فقیر.

(احکام مربوط به موارد مذکور به تفصیل در مسائل آینده خواهد آمد).

۷.۵. عدالت فقیر

آیا کسی که زکات فطره را می گیرد، باید عادل باشد؟

خیر، لازم نیست عادل باشد و به فقیری که مجهول الحال است و اطلاع از عدالت و فسق او

۱- ایشان در حاشیه بر عروه، ظن را کافی نمی دانند.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۰؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، مبحث زکات، القول فی اصناف المستحقین، مسئله ۱۰؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۳۲.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۰؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مبحث زکات، مسئله ۱۱۳۹؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۳۱.

نداریم؛ می شود زکات فطره داد (مشهور). (۱)

۸.۵. گناه کار بودن فقیر

آیا می توان زکات فطره را به گناه کار پرداخت؟

توضیح اجمالی جواب:

به طور کلی به شرابخوار و کسی که آشکارا معصیت می کند و همچنین کسی که فطره را در معصیت مصرف می کند، بنا بر فتوا یا احتیاط نمی توان زکات فطره داد (مشهور). (۲)

توضیح تفصیلی جواب:

۱. بی نماز:

الف. بنا بر احتیاط واجب، به بی نماز زکات فطره داده نشود (حضرت امام (۳)، خویی، تبریزی، سیستانی، وحید). (۴)

ب. به قدر ضرورت به بی نماز و بدحجابی که علیل است و قدرت انجام کار ندارد، می توان زکات فطره داد (مقام معظم رهبری، بهجت). (۵)

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۰؛ عروه الوثقی، زکات فطره، فصل فی مصرفها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، مبحث زکات، القول فی اوصاف المستحقین، الثانی؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۶؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۳۳.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، باب مصرفها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی مصرفها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۶؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۳۳؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۶۶.

۳- عبارت تحریر الوسیله بصورت زیر است: «أن لا- یكون شارب الخمر علی الأ-حوط بل غیر متجاهر بمثل هذه الكبیره علی الأ-حوط.»

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، فصل فی مصرفها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، مبحث زکات، القول فی اوصاف المستحقین، الثانی؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۶؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۳۳.

۵- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۶۶ و ۳۳۶۷؛ مقام معظم رهبری استفتای خصوصی.

ج. به فقیری که نماز نمی خواند؛ امّیا، مریض و علیل است و قدرت انجام کار ندارد؛ به شرط آنکه مؤمن باشد، می توان زکات فطره داد (گلبایگانی). (۱)

۲. شرابخوار:

الف. به شرابخوار زکات فطره داده نشود (خویی). (۲)

ب. بنابر احتیاط واجب، به شرابخوار زکات فطره داده نشود (مشهور). (۳)

ج. احتیاط مستحب، به شرابخوار زکات فطره داده نشود (اراکی). (۴)

۳. انجام دادن معصیت به صورت آشکار:

الف. بنابر احتیاط واجب، به فردی که آشکارا معصیت می کند، زکات فطره داده نشود (گلبایگانی، خویی، تبریزی، فاضل، بهجت، سیستانی، وحید، صافی). (۵)

ب. بنابر احتیاط واجب، به شخصی که آشکارا معصیت کبیره می کند، زکات فطره داده نشود (حضرت امام، رهبر معظم انقلاب، آیات عظام مکارم، نوری، زنجانی). (۶)

۱- گلبایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۲۵، سؤال ۱۸.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرفها، مسئله ۱؛ المستند فی شرح العروه الوثقی، ج ۲۴، ص ۴۸۴، مسئله ۲۸۶۹.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرفها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی مصرفها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۶؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۳۳.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرفها، مسئله ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۶.

۵- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرفها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی مصرفها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۶.

۶- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۰؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرفها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی مصرفها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۶.

۹.۵. مصرف زکات فطره در معصیت

آیا می توان زکات فطره را به فردی که در معصیت مصرف می کند، پرداخت نمود؟

خیر، به شخصی که فطره را در معصیت مصرف می کند، نباید زکات فطره داد (مشهور). (۱)

۱۰.۵. ضرورت شیعه بودن

آیا به فقیری که اهل تسنن است، زکات فطره می رسد؟

۱. اگر در شهر از فقرای شیعه کسی نباشد، می توان به مستضعفین (۲) اهل خلاف (مسلمانان دیگر) زکات فطره داد (حضرت امام، آیات عظام خویی، تبریزی، فاضل، وحید، مکارم). (۳) (وحید: هر چند نباید به ناصبی داده شود). (۴)

۲. اگر در شهر خودش فقیر شیعه نباشد، مال خود را به شهر دیگری ببرد و در آنجا به قصد زکات فطره به شیعه بدهد. اگر آنجا نیز از فقرای شیعه کسی نباشد، می توان به مستضعفین اهل خلاف (مسلمانان دیگر) زکات فطره داد (گلپایگانی، صافی). (۵)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرفها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی مصرفها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۷؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۳۴.

۲- مراد از مستضعف، مستضعف فکری و اعتقادی می باشد که مذهب حق بر او پوشیده مانده است و قاصر محسوب می گردد.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی مصرفها؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی مصرفها؛ خویی و تبریزی و وحید، منهاج الصالحین، مصرف زکات فطره، مسئله ۱۱۸۴.

۴- وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، مصرف زکات فطره، مسئله ۱۱۸۴.

۵- گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۴۹ و ۱۵۹۸؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۴۸ و ۱۵۹۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۴.

۳. چنانچه در شهر از فقراى شیعه کسی نباشد، می توان به فقراى دیگر مسلمانان زکات فطره داد؛ ولی در هر صورت، نباید به ناصبی داد (سیستانی). (۱)

۴. به فقیر مستضعف، یعنی کسی که نه اهل ولایت است و نه دشمن شیعه، پرداخت زکات فطره جایز است (بهجت). (۲)

۱۱.۵. پرداخت زکات فطره به شخص معتاد

آیا دادن زکات فطره به فقراىی که معتادند و می دانیم مقداری از آن را خرج اعتیاد خود می کنند، جایز است؟

خلاف احتیاط است (بهجت). (۳)

آیا کسی که معتاد به مواد مخدر و عائله مند است، می توان زکات فطره را برای خرج عائله اش به شخص مطمئنی داد تا به مصرف برساند؟

به مقدار ضرورت معاش مانعی ندارد (گلپایگانی). (۴)

۱- وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، مصرف زکات فطره، مسئله ۱۱۸۴؛ سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۲۱.

۲- بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۸۳.

۳- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۶۲.

۴- گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۴، ص ۲۳۳، سؤال ۶۶۱.

۱۲.۵. پرداخت زکات فطره به واجب النفقه

پرداخت زکات به واجب النفقه (مخارج کسانی که خرجشان بر انسان واجب است) با فراهم بودن سایر شرایط چگونه است؟

۱. جهت مصرف در نفقات واجب:

الف. انسان نمی تواند به آنها زکات پرداخت نماید و فرقی هم ندارد که تمکن پرداخت نفقه داشته و یا نداشته باشد (حضرت امام، رهبر معظم انقلاب، گلپایگانی، اراکی، صافی، نوری، زنجانی). (۱)

ب. اگر شخص از پرداخت نفقه عاجز باشد، می تواند از زکات فطره نفقه آنها را بدهد و در صورت تمکن نمی تواند (خویی، تبریزی، سیستانی، وحید، مکارم). (۲)

ج. بنا بر احتیاط، اگر شخص از پرداخت نفقه عاجز باشد و بنا بر فتوا، در صورت تمکن، نمی تواند از زکات فطره، نفقه آنها را بدهد (فاضل). (۳)

۲. جهت مصرف در نفقات توسعه ای (۴):

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۱؛ عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، الثالث، مسئله ۱۹؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۵۰ (ایشان در حاشیه عروه می فرمایند؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۵۰؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۴۹).

۲- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، الثالث و مسئله ۱۹؛ خویی، تبریزی، وحید و سیستانی، منهج الصالحین، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، مسئله ۱۱۵۰.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، الثالث و مسئله ۱۹.

۴- منظور از نفقات توسعه ای، نفقات اشخاص واجب النفقه است که پرداخت آن بر انسان واجب نباشد.

الف. می توان به آنها زکات پرداخت کرد (حضرت امام، رهبر معظم انقلاب، اراکی، فاضل، بهجت، مکارم). (۱)

ب. اگر شخص از پرداخت نفقه توسعه ای عاجز باشد، می تواند از زکات فطره نفقه آنها را بدهد و در صورت تمکن نمی تواند (گلپایگانی، سیستانی، صافی). (۲)

ج. نمی توان به آنها زکات فطره پرداخت کرد (خویی، تبریزی). (۳)

د. بنابر احتیاط، نمی توان به آنها زکات فطره پرداخت کرد (وحید، نوری). (۴)

۳. جهت مصرف در غیر نفقات واجب و توسعه ای (۵):

انسان می تواند به آنها زکات فطره پرداخت نماید؛ مثلاً به پسرش که توانایی پرداخت مخارج همسرش را ندارد، زکات فطره بدهد تا صرف همسرش کند (مشهور). (۶)

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۱؛ عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، الثالث؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۵۹.

۲- سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، الثالث؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۵۰؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۵۰.

۳- خویی و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، الثالث (نک: عبارت منهاج بصورت «احوط ان لم یکن اقوی» می باشد).

۴- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، الثالث؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، الثالث.

۵- غیر نفقات واجب و توسعه ای مانند نفقه ربیه.

۶- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، الثالث؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، کتاب زکات، فی اوصاف المستحقین، الثالث؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۴۹.

۱۳.۵. پرداخت زکات فطره به سید

آیا غیر سید می تواند زکات فطره اش را به سید بدهد؟

کسی که سید نیست، نمی تواند به سید زکات فطره بدهد؛ حتی، اگر نان خور او سید باشد نمی تواند فطره او را به سید دیگری بدهد؛ اما، فردی که سید است می تواند زکات فطره خود را به فقیر سید یا غیر سید پردازد؛ حتی، اگر میزبان [سید] مهمان های غیر سید داشته باشد و فطره آنها بر او واجب باشد، می تواند آن را به فقیر سید بدهد (مشهور). (۱)

آیا خانم غیر سیده که شوهر سیدش فوت کرده و خود سرپرست خانواده شده، می تواند فطره غیر سادات را بگیرد و خرج فرزندان نیازمندش که سید هستند، نماید؟

می تواند خودش آن را تملک کند و بعداً برای آنها خرج نماید (آیت الله مکارم). (۲)

آیا غیر سادات می توانند به زن سیده ای که دارای چند فرزند غیر سید است، زکات فطره بدهند تا آن زن خرج بچه ها کند؟

۱. بر حسب ظاهر، دادن زکات فطره به مقداری که او برای این اطفال صرف می کند، جایز است (بهجت). (۳)

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۶ و ۲۴۷؛ عروها لوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فیمن تجب عنه، مسئله ۷؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فیمن تجب علیه، مسئله ۸؛ خوبی، تبریزی، سیستمی و وحید، منهاج الصالحین، فصل مصرف زکات فطره، مسئله ۱۱۸۳؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۰۹.

۲- مکارم، استفتائات، ج ۳، سؤال ۳۶۶.

۳- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۶۱.

۲. غیر سید می تواند فطره خود را به بچه ها بدهد؛ به این صورت که در اختیار زن سیده قرار داده تا خرج بچه هایش کند (فاضل). (۱)

۱۴.۵. پرداخت زکات فطره به طفل

چگونه می توان زکات فطره را به طفل فقیر شیعه داد؟

۱. به مصرف او برساند (مشهور). (۲)

۲. این کار با اذن ولی طفل انجام شود (گلیگانی، صافی، زنجانی: با رضایت ولی طفل). (۳)

۳. در صورتی که به ولی طفل دسترسی دارد، بنا بر احتیاط واجب به وسیله ولی یا به اذن او به مصرف طفل برساند (وحید). (۴)

۴. با پرداخت زکات فطره به ولی شرعی طفل (پدر یا پدر بزرگ) ملک طفل نماید (مشهور). (۵)

۱۵.۵. پرداخت زکات فطره به عنوان هدیه

آیا جایز است زکات فطره را، به عنوان هدیه، به فقیر داد؟

ظاهراً می تواند به صورت هدیه پرداخت کند؛ به طوری که دروغ نشود؛ ولی، باید هنگام

۱- فاضل، جامع المسائل، ج ۲، ص ۱۸۷، سؤال ۳۶.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرفها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۵؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۹۶۱.

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۵.

۴- وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۹۶۱.

۵- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرفها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۵؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۹۶۰.

پرداخت قصد زکات فطره داشته باشد و گفتن لازم نیست (مشهور). (۱)

۱۶.۵. مکان پرداخت زکات فطره

اگر شخصی هنگام وجوب زکات فطره در شهری و اموال یا وطن او در شهر دیگری باشد، زکات فطره را در کدام شهر پرداخت نماید؟

۱. بهتر است، در همان شهری که زکات بر او واجب شده پرداخت کند؛ هرچند، خود فرد یا وکیلش می تواند زکات فطره را از اموال وی در شهر دیگر جدا نموده و به مستحق های همان شهر پرداخت کند (گلپایگانی، اراکی، خوبی، فاضل، نوری). (۲)
۲. بعضی از فقها گفته اند: «بهتر است زکات فطره را در همان شهری که تکلیف واجب شده است، پرداخت نمایند»؛ ولی این افضلیت محل تأمل است (حضرت امام). (۳)

اگر انسان در شهری و خانواده اش در شهر دیگری باشد، زکات فطره را در کدام شهر پرداخت نماید؟

در شهر خودش اولویت دارد (بهجت). (۴)

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۳؛ عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، فصل فی اصناف المستحقین، مسئله ۱۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۳۵؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۹۵۲.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۵.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۵.

۴- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۷۰.

۱۷.۵. انتقال زکات فطره

آیا بردن زکات فطره به شهر دیگری جایز است؟

۱. اگر زکات فطره را کنار نگذاشته است، می تواند مال خود را به جای دیگری بفرستد و بعد از وصول در آنجا، به قصد زکات فطره به مستحق بدهد و یا مالی را که در شهر دیگر دارد، به نیت زکات فطره پرداخت نماید (مشهور). (۱)

۲. اگر زکات فطره را کنار گذاشته است؛ ولی فقیر در شهرش پیدا نمی شود:

الف. انتقال آن به جای دیگر جایز است (مشهور). (۲)

ب. چنانچه امید نداشته باشد که بعداً بتواند به مصرف برساند؛ باید آن را به شهر دیگر برد و به مصرف فطره برساند و بنا بر احتیاط واجب مخارج بردن به آن شهر را از فطره بردارد و اگر فطره تلف شود ضامن نیست (زنجان). (۳)

۳. اگر زکات فطره را کنار گذاشته است و فقیر در شهرش پیدا می شود:

الف. احتیاط واجب آن است، به جای دیگر نبرد (مشهور). (۴) (تبریزی: مگر اینکه حاکم شرع

۱- عروه الوثقی، ج ۲، مبحث زکات، فصل فی بقیه احکام الزکاه، الثانیه عشر؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، فصل وقت اخراج زکات فطره، مسئله ۱۱۸۲؛ گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۲۲، سؤال ۷.

۲- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۷؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۴ و مبحث زکات، فصل فی بقیه احکام الزکاه، العاشره؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، فصل وقت اخراج زکات فطره، مسئله ۱۱۸۲ و ۱۱۵۶؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۷۵.

۳- شبیری، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۴۳.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۴؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی وقت وجوبها، مسئله ۳؛ خویی و تبریزی و وحید، منهاج الصالحین، فصل وقت اخراج زکات فطره، مسئله ۱۱۸۲؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۷؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۵؛ مؤسسه فقهی جامعه الزهراء، مجموع احکام ۳، مبحث روزه، زکات فطره.

مطالبه کند. (۱)

ب. احتیاط واجب این است، با وجود فقیر انتقال ندهد؛ مگر اینکه بخواهد به امام (علیه السلام) یا نائب خاص و یا نائب عام (حاکم شرع) پرداخت نماید (سیستانی، مکارم). (۲)

ج. احتیاط مستحب آن است، به جای دیگر نبرد (اراک، بهجت). (۳)

د. می تواند به شهر دیگری ببرد؛ ولی، اگر بدون اجازه حاکم شرع آن را به شهر دیگری ببرد و تلف شود، باید عوض آن را بدهد (زنجانی). (۴)

اگر زکات فطره را با وجود مستحق در شهر، انتقال دهد و آن را در شهر دیگری پرداخت نماید، آیا زکات فطره او ادا می شود؟

اگر به مستحق برساند، کافی است و نیاز به پرداخت مجدد زکات فطره نیست (مشهور). (۵)

اگر زکات فطره را با وجود مستحق در شهر، انتقال دهد و آن زکات تلف شود، تکلیف چیست؟

۱- تبریزی، استفتائات، ج ۱، سؤال ۷۸۸.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۴؛ سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، فصل وقت اخراج زکات فطره، مسئله ۱۱۸۲.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۴؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۵؛ بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۹۶.

۴- شبیری، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۴۳.

۵- عروه الوثقی، ج ۲، مبحث زکات، فصل فی بقیه احکام الزکاه، الحادیه عشر؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، مبحث زکات، القول فی بقیه احکام الزکاه، مسئله ۱۱؛ خوبی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، مسئله ۱۱۵۶؛ تبریزی، استفتائات، ج ۱، سؤال ۷۸۸؛ سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۷۶.

فرد، ضامن زکات فطره است و لازم است عوض آن را به مستحق بدهد (مشهور، [\(۱\)](#) بهجت [بنا بر احتیاط]).

اگر انسان فطریه را از اموالی که در غیر شهر محل تکلیف زکات فطره دارد، کنار بگذارد آیا می تواند آن را به شهر محل تکلیف یا مکان دیگر انتقال دهد؟

در صورت انتقال دادن زکات فطره از محلی که آن را کنار گذاشته و تلف شدن آن با وجود مستحق، فرد، ضامن زکات فطره است (حضرت امام، گلپایگانی، اراکی، خویی، فاضل، مکارم، نوری). [\(۲\)](#)

آیا می توان به فقیری که از محل دیگری آمده است، زکات فطره داد؟

بله، دادن زکات فطره به فقیری که از محل دیگری آمده اشکال ندارد (گلپایگانی، بهجت). [\(۳\)](#)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۴؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، فصل وقت اخراج زکات فطره، مسئله ۱۱۸۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۵.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۵.

۳- گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۲۲، سؤال ۷؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۶۰.

فصل ششم: جنس و مقدار زکات فطره

اشاره

۱.۶. نوع جنس زکات فطره

زکات فطره از چه جنسی باید باشد؟

۱. برای هر نفر سه کیلو از خوراک مردم مانند: گندم، جو، خرما، کشمش، برنج، ذرت و یا مانند اینها به مستحق داده شود و لازم نیست قوت غالب باشد (رهبر معظم انقلاب). (۱)
۲. معیار جنس زکات فطره چیزی است که هر قوم یا منطقه ای به طور متعارف با آن تغذیه می کنند و برای غلات أربعه به طور مطلق جایز است (حضرت امام، فاضل، نوری). (۲)
۳. قوت مثل: گندم، جو، خرما، کشمش، برنج، ذرت و مانند اینها کفایت می کند (خویی، تبریزی). (۳)
۴. بنا بر احتیاط واجب، از نوع غذای مردم آن محل اعم از: گندم، جو، خرما، برنج، ذرت و مانند اینها به مستحق بدهد (وحید). (۴)
۵. از نوع غذای مردم آن محل اعم از: گندم، جو، خرما، برنج، ذرت و مانند اینها به مستحق بدهد (سیستانی، مکارم، زنجانی، بهجت). (۵) (سیستانی: احتیاط لازم آن است که از

- ۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۲ و ۲۳۳.
- ۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی جنسها، مسئله ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.
- ۳- خویی و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.
- ۴- وحید، منهاج الصالحین، ج ۱، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۷؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۰۸.
- ۵- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها؛ سیستانی، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.

غذاهایی که در شهرش معمول نیست ندهد؛ هر چند گندم، جو، خرما یا کشمش باشد.

۶. قوت غالب بیشتر مردم مانند: گندم، جو، خرما، کشمش، برنج، ذرت و مانند اینها کفایت می کند (گلپایگانی، اراکی، صافی). (۱)

آیا لازم است زکات فطره از غلات اربعه (گندم، جو، خرما و کشمش) باشد؟

۱. لازم نیست (حضرت امام، گلپایگانی، اراکی، خویی، تبریزی، فاضل، صافی، نوری). (۲)

۲. باید از نوع غذای مردم شهر باشد (بهجت، سیستانی، مکارم، زنجانی). (۳) (سیستانی: احتیاط لازم آن است که از غذاهایی که در شهرش معمول نیست ندهد؛ هر چند گندم، جو، خرما یا کشمش باشد). (۴)

۳. بنابر احتیاط واجب از غذای معمول شهرش باشد (وحید). (۵)

آیا پرداخت نان در زکات فطره کافی است؟

۱. اشکال دارد (حضرت امام، آیات عظام

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۸۹؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۸۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی جنسها، مسئله ۱؛ خویی و تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۷؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۸۹؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۸۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.

۳- سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.

۴- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۵.

۵- وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۷؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۰۸.

مکارم، نوری). (۱)

۲. اگر آرد موجود در نان به مقدار صاع باشد، کفایت می کند؛ در غیر این صورت اشکال دارد (خویی). (۲)

۳. کفایت می کند (رهبر معظم انقلاب، گلپایگانی، اراکی، تبریزی، فاضل، بهجت، سیستانی، صافی). (۳)

۲.۶. تفاوت در جنس زکات فطره

آیا در پرداخت فطره می توان نصف صاع را از جنسی مثل گندم و نصف دیگر آن را از جنس دیگری، مثل برنج داد؟

خیر، انسان نمی تواند (سیستانی). (۴)

آیا زمان پرداخت فطره می توان به تعدادی از افراد تحت تکفل یک نوع جنس و به دیگران جنس دیگری داد؟

بله، مانعی ندارد؛ مثلاً به خودش برنج و به افراد تحت تکفل گندم بدهد و یا به هر یک از افراد تحت تکفل جنسی بدهد و یا بعضی را پول و تعدادی را جنس بدهد (مشهور). (۵)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها؛ (نکته: مکارم [برخلاف حاشیه عروه] در استفتاء خصوصی می فرمایند:

«اگر آرد موجود در نان به مقدار صاع باشد، کفایت می کند.» در نتیجه فتوای ایشان احتیاج به بررسی بیشتر دارد).

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها.

۳- مقام معظم رهبری، استفتاء خصوصی؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲،

مسئله ۱۹۹۱؛ تبریزی، توضیح المسائل، مسئله ۱۹۹۹؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۵۷؛ صافی، جامع الأحکام، ج ۱، ص ۱۳۶،

سؤال ۴۸۰.

۴- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۲۸.

۵- ۱. عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۶؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، مبحث

زکات، مسئله ۱۱۷۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۸؛ بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۹۱.

اگر زکات فطره فردی بر دونفر واجب باشد، آیا آن دونفر می توانند سهم خود را از اجناس مختلف پرداخت نمایند؟

۱. باید یک نوع جنس پرداخت نمایند (آیت الله مکارم). (۱)

۲. بنابر احتیاط واجب، یک نوع جنس پرداخت نمایند (حضرت امام، گلپایگانی، فاضل، نوری). (۲)

۳. بنابر احتیاط مستحب، یک نوع جنس پرداخت نمایند (اراکي، خویی). (۳)

۳.۶. شرایط جنس زکات فطره

شرایط جنس زکات فطره چیست؟

۱. خالص باشد؛ یعنی مخلوط با چیزی نباشد، مگر اینکه خالص آن بقدر واجب باشد (مشهور). (۴)

۲. سالم باشد و معیوب نباشد. (حضرت امام، گلپایگانی، اراکی، فاضل، بهجت، مکارم، صافی، نوری، زنجانی). (۵)

۳. بنابر احتیاط واجب، سالم باشد و معیوب نباشد. (خویی، تبریزی، سیستانی، وحید). (۶)

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۱۱.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۱۱.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی من تجب عنه، مسئله ۱۱.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، زکات فطره، القول فی جنسها، مسئله ۲؛

توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۶؛ وحید، توضیح المسائل، ج ۲، مسئله ۲۰۴۳.

۵- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، زکات فطره، القول فی جنسها، مسئله ۲؛

توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۷؛ وحید، توضیح المسائل، ج ۲، مسئله ۲۰۴۴.

۶- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۱؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره،

مسئله ۱۱۷۷؛ وحید، توضیح المسائل، ج ۲، مسئله ۲۰۴۴.

۴. اگر جایی باشد که خوراک غالب آنها به این صورت است، مانعی ندارد (حضرت امام، آیات عظام مکارم، نوری). (۱)

۴.۶. پرداخت اجناس دیگر به جای زکات فطره

آیا می توان جنس دیگری مانند لباس را به عنوان زکات فطره به فقیر داد؟

۱. جایز نیست (حضرت امام، خویی). (۲)

۲. بنابر احتیاط واجب، جایز نیست (فاضل، مکارم، نوری). (۳)

۳. در صورت عدم قدرت در پرداخت زکات فطره، مانعی ندارد (بهجت). (۴)

۴. خلاف احتیاط است و اگر معین کرده، احوط آن است که با اذن فقیر تبدیل نماید (گلپایگانی). (۵)

آیا با پول فطره می توان برای فقیر کالا تهیه نمود؛ مثلاً برای او لباس خرید؟

۱. اگر فقیر راضی به خصوصیات است، با فرض اطلاع کافی است (بهجت). (۶)

۲. تبدیل زکات فطره جایز نیست مگر اینکه

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۷.

۲- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۲؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی جنسها، مسئله ۱.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۲؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۳، سؤال ۶۷۴.

۴- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۵۲.

۵- گلپایگانی، استفتائات، ج ۱، ص ۴۲۶، سؤال ۲۱.

۶- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۵۲.

اجازه از حاکم شرع داشته باشد (تبریزی). (۱)

۵.۶. پرداخت پول به جای زکات فطره

آیا پرداخت پول اجناسی که در زکات فطره داده می شود، به جای اجناس زکات فطره کافی است؟

بله، کفایت می کند (مشهور). (۲)

۶.۶. محاسبه مبلغ زکات فطره

برای محاسبه مبلغ زکات فطره، قیمت کدام شهر ملاک است؟

ملاک شهری است که فرد می خواهد زکات فطره را اخراج نماید (مشهور). (۳)

در زکات فطره اگر بخواهند قیمت جنس [نان] را حساب کنند، آیا نرخ دولتی حساب کنند یا آزاد؟

۱. باید قیمت جنس را آزاد محاسبه کنند (رهبر معظم انقلاب، گلپایگانی، فاضل، بهجت). (۴)

۲. درجایی که نان با نرخ دولتی معمول است و به مصرف همگان می رسد، حساب

۱- تبریزی، استفتائات، ج ۲، ص ۱۴۴، سؤال ۶۷۵.

۲- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۳؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۲؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی جنسها، مسئله ۱؛ خویی، تبریزی، وحید و سیستانی، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۵؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی جنسها، مسئله ۱؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۷.

۴- مقام معظم رهبری، استفتاء خصوصی؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۵۷ و ۳۳۵۸؛ فاضل، جامع المسائل، ج ۲، ص ۱۸۷، سؤال ۳۴؛ گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۲۵، سؤال ۲۰.

با نرخ دولتی مانعی ندارد (تبریزی، صافی، سیستانی). (۱)

۳. با قیمتی که بتوان از بازار تهیه نمود، حساب کنید (آیت الله مکارم). (۲)

۷.۶. اختلاف قیمت زمان وجوب با زمان ادا

اگر قیمت جنس فطریه در شب عید فطر با بعد از آن فرق کند، کدام قیمت محاسبه شود؟

ملاک قیمت، زمان پرداخت است؛ بنابراین اگر در زمان پرداخت، قیمت جنس فطریه کم یا زیاد شود و بخواهد قیمت آن را پرداخت نماید، قیمت در شهر و زمان پرداخت معتبر است (مشهور). (۳)

۸.۶. پرداخت زکات فطره از مال حرام

آیا پرداخت فطره از مال حرام کفایت می کند؟

خیر، حتی اگر انسان مخارج خانواده اش را از حرام بدهد، باید فطره آنها را از مال حلال بدهد (مشهور). (۴)

-
- ۱- تبریزی، استفتاءات، ج ۱، ص ۱۶۴، سؤال ۷۹۶؛ صافی، جامع الأحکام، ج ۱، ص ۱۳۶، سؤال ۴۸۰؛ سیستانی، استفتاء خصوصی.
 - ۲- مکارم، استفتاء خصوصی.
 - ۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۵؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی جنسها، مسئله ۱؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، مبحث زکات، مسئله ۱۱۷۷.
 - ۴- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۱.

۹.۶. پرداخت زکات فطره از مال غیر مخمس

آیا از مالی که خمس آن داده نشده، می توان زکات فطره را پرداخت نمود؟

اول باید تخمیس شود و سپس فطریه را پرداخت نمود؛ یعنی نباید به استثنای آن خمس را حساب کند (بهجت). (۱)

آیا فردی که حساب سال ندارد؛ ولی مشکوک است که خمس به اموال او تعلق گرفته یا نه، اول باید خمس را بدهد و بعد زکات فطره را پرداخت نماید؟

زکات فطره از مؤونه واجبه است و پیش از تخمیس می توان آن را پرداخت کرد؛ ولی اگر بخواهد از عین مالی که از سابق خمس به آن تعلق گرفته، پرداخت کند، اول باید مال را تخمیس کند (بهجت). (۲)

۱۰.۶. کنار گذاشتن زکات فطره بصورت مشاع

اگر انسان دارای مالی باشد که قیمتش از فطریه بیشتر است، آیا می تواند فطریه را ندهد و نیت کند مقداری از آن مال برای زکات فطره باشد؟

۱. اگر نیت کند مقداری از آن مال برای فطریه باشد، اشکال دارد (مشهور). (۳)

۱- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۷۶.

۲- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۷۳.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۲؛ خویی، تیریزی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۸۰؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۵؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۴؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۲.

۲. اگر نیت کند مقداری از آن مال برای فطره باشد، بنابر احتیاط واجب کافی نیست (سیستانی). (۱)

۳. اگر نیت کند مقداری از آن مال برای فطره باشد، مانعی ندارد (بهجت). (۲)

۱۱.۶. کنار گذاشتن زکات فطره از مال مشترک

آیا انسان می تواند زکات فطره را از مال مشترکی که بین خود و دیگری است، کنار بگذارد؟

۱. بله، می تواند (فاضل). (۳)

۲. اگر سهم انسان به اندازه زکات فطره و یا کمتر از آن است، مانعی ندارد (حضرت امام، گلپایگانی، صافی). (۴)

۳. بنابر احتیاط واجب، اشکال دارد (اراکي، خویی، تبریزی، وحید، مکارم، نوری). (۵)

۴. اشکال دارد، هر چند سهم انسان به اندازه زکات فطره باشد (سیستانی). (۶)

۱- سیستانی، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۸۰؛ سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۳۳.

۲- بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۵۳.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۲.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۲؛ گلپایگانی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۵؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۵۹۴.

۵- عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۲؛ خویی، تبریزی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۸۰.

۶- سیستانی، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۸۰.

۱۲.۶. مقدار زکات فطره

مقدار واجب زکات فطره چقدر است؟

برای هر نفر پرداخت یک صاع کافی است و هر صاع حدود سه کیلوگرم است (مشهور). (۱)

آیا می توان از جنس بهتری که قیمتش دو برابر جنس معمولی آن است، به مقدار نصف صاع زکات فطره داد؟

خیر، اگر از جنسی مثل: گندم مرغوبی که قیمت آن دو برابر گندم معمولی است، نصف صاع بدهد کافی نیست (سیستانی). (۲)

۱۳.۶. اندازه پرداخت زکات فطره به فقیر

چه مقدار از زکات فطره را می توان به مستحق داد؟

۱. کمتر از یک صاع:

الف. بنابر احتیاط واجب، کمتر از یک صاع نباشد (مشهور). (۳)

ب. کمتر از یک صاع نباشد (بهجت). (۴)

ج. بنابر احتیاط مستحب، کمتر از یک صاع نباشد؛ مگر اینکه تعدادی از فقراء وجود داشته

۱- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۳؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی جنسها، مسئله ۷؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی قدرها؛ خویی، تبریزی، سیستانی و وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۷۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۱۹۹۱.

۲- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۲۷.

۳- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۲؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرف زکات فطره، مسئله ۳؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی مصرفها؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۲، مسئله ۱۱۸۶؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۸.

۴- بهجت، وسیله النجاه، مسئله ۱۳۶۲.

باشند و به هر کدام یک صاع نرسد (آیات عظام سیستانی، خویی، تبریزی). (۱)

۲. مقدار کسری مؤونه یک سال:

می توان فطریه داد (مشهور). (۲)

۳. بیشتر از مخارج سال تا حد غنی و بی نیازی:

الف. به صورت تدریجی: تا زمانی که به اندازه کسری مخارج یکسال خود و خانواده اش شود، می توان به او زکات داد و بیشتر جایز نیست (مشهور).

ب. به صورت دفعی: بنابر احتیاط واجب، نمی توان به او زکات داد (امام، رهبر معظم انقلاب، خویی، فاضل، سیستانی، مکارم، نوری). (۳)

ج. می توان به او زکات داد (اراکی، بهجت). (۴)

در رساله فرموده اید: «بنابر احتیاط واجب، به فقیر کمتر از یک صاع داده نشود.» آیا می شود سه صاع را بین دو فقیر نصف کرد؛ به طوری که به هر کدام یک صاع و نیم داده شود، یا آنکه

۱- عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرف زکات فطره، مسئله ۳؛ خویی، تبریزی و سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۱۱۸۶؛ «تبریزی در رساله فارسی و بعضی استفتائات احتیاط واجب دارند و فتوای ایشان نیازمند تحقیق بیشتر است.»

۲- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۲؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکاه الفطره، باب مصرف زکات فطره، مسئله ۴؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، زکات فطره، القول فی مصرفها؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۱۸.

۳- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۲؛ عروه الوثقی، ج ۲، مبحث زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۲؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، مبحث زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۳؛ سیستانی، مجموعه استفتائات زکات مال، مسئله ۱۴۶.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، مبحث زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۲؛ بهجت، وسیله النجاه، ج ۱، مسئله ۱۲۹۸.

اعطاء صاع ناقص اشکال دارد؟

۱. اشکال ندارد (فاضل، نوری). (۱)

۲. مانعی ندارد؛ بلکه یک صاع ناقص اشکال دارد (بهجت). (۲)

۳. اگر سه صاع متعلق به یک خانواده باشد، مانعی ندارد (صافی). (۳)

۴. اعطا صاع ناقص نیز اشکال دارد (آیت الله مکارم). (۴)

۵. احتیاط صاع تمام بدهد (تبریزی). (۵)

۱۴.۶. مخلوط شدن چند زکات فطره با هم

در صندوق های زکات، فطره افراد با هم مخلوط می شود. حال اگر مبلغ زکات فطره مثلاً چهارهزار تومان اعلام شود و در موقع پرداخت زکات فطره به مستحق چهارتا هزارتومانی داده شود که از چهار نفر است؛ یعنی هر هزارتومان مال یک نفر می باشد؛ بنابراین از هر فردی یک چهارم زکات فطره اش به فقیر می رسد که کمتر از قیمت یک صاع است. آیا این کار اشکال دارد؟

۱. در تفکیک به حاکم یا وکیل او مراجعه شود (بهجت، صافی). (۶)

۲. این کار اشکالی ندارد؛ زیرا بعد از مخلوط

۱- فاضل و نوری، استفتاء خصوصی.

۲- بهجت، استفتاء خصوصی.

۳- صافی، استفتاء خصوصی.

۴- مکارم، استفتاء خصوصی.

۵- تبریزی، استفتاء خصوصی.

۶- بهجت، صافی، استفتاء خصوصی.

شدن، حکم مال مشاع را پیدا می کند (آیت الله مکارم). (۱)

۳. این کار بنا بر احتیاط اشکال دارد (فاضل). (۲)

۴. در فرض سؤال، اشکال دارد و در سؤال مذکور در زمانی که زکات فطره را به فقیر می دهد باید به نیت یکی از افرادی که زکات فطره را داده اند، پرداخت نماید (نوری). (۳)

۵. برخلاف احتیاط است که به فقیر، کمتر از یک صاع داده شود و باید زکات فطره هر فرد تماماً پرداخت شود (تبریزی). (۴)

آیا جایز است پولهایی که اشخاص، به خاطر زکات فطره می دهند، در صندوقی ریخته شود و عالم یا شخص دیگری، تدریجاً آنها را به مستحقین بدهد؟

۱. تأخیر فقط با نبود مستحق جایز است و مخلوط کردن فطره ها خالی از اشکال نیست؛ ولی اگر گیرنده زکات، مجتهد یا وکیل او باشد و در مقام ردّ به مستحق، به نیت هر یک از دهندگان، از آن برداشت کند و بدهد، خالی از اشکال خواهد شد (گلپایگانی). (۵)

۲. جمع آوری زکات فطره به صورتی که در سؤال ذکر شده، خالی از اشکال نیست (تبریزی). (۶)

۱- مکارم، استفتاء خصوصی.

۲- فاضل، استفتاء خصوصی.

۳- نوری، استفتاء خصوصی.

۴- تبریزی، استفتاء خصوصی.

۵- گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۲۳، سؤال ۱۰.

۶- تبریزی، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۱۶۱، سؤال ۷۷۹، ج ۲، ص ۱۴۴، سؤال ۶۷۸ «باید توجه داشت ایشان در منهاج الصالحین معتقدند، می توان کمتر از یک صاع هم به فقیر داد؛ ولی استفتائات ایشان خلاف این مطلب است.»

عده ای بابت زکات فطره، پولهایی به امام جماعت مسجد می دهند و امام جماعت موقع پرداخت، قیمت یکی از اجناس که شرع تعیین فرموده، مثلاً قیمت جو را حساب می کند و به فقیر می دهد و یا بدون حساب مبلغی که جمع شده را به چند فقیر می دهد، این کار چگونه است؟

امام جماعت باید وجوه گرفته شده را مخلوط نکند و هریک را به قصد صاحب آن به فقیر بدهد و اگر مخلوط کرده درموقع ادا، مقدار گرفته شده از هر شخص را از مجموع جدا کرده و به قصد همان شخص بپردازد.

این کار اشکال ندارد لکن بنا بر احتیاط به نحوی عمل کنند که به یک فقیر کمتر از یک صاع داده نشود. (مقام معظم رهبری) (۱)

بله، جایز است مجموع را به یک فقیر مستحق از طرف همه صاحبان وجه بدهد و در این صورت جدا کردن برای هر نفر لازم نیست (گلپایگانی). (۲)

آیا زکات فطره جمع آوری شده را می توان برای امتیّت بیشتر به حساب بانکی واریز کرد و یا آنکه چون در حساب بانکی پول در گردش است و با پول های سایر حساب ها مخلوط می شود [در زکات فطره عین پول خصوصیت دارد]، نمی توان آنرا به حساب بانکی واریز کرد؟

۱- استفتای خصوصی.

۲- گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۴۲۳، سؤال ۹.

اگر سال های پیش این کار را کرده وظیفه او چیست؟

این امر منوط به اجازه حاکم شرع است (سیستانی). (۱)

۱۵.۶. تبدیل زکات فطره

اگر زکات فطره را کنار گذاشته، آیا می توان آن را تبدیل نمود؟

۱. اگر زکات فطره را کنار گذاشته است، تبدیل کردن آن جایز نیست (۲) (مشهور). (۳)

۲. اگر طوری است که مستحقین راضی هستند، جایز است (بہجت). (۴)

از پول فطریه کنار گذاشته شده، می توان برای خرد کردن اسکناس های درشت تر استفاده کرد؟

۱. بله، می شود (بہجت). (۵)

۲. خیر، نمی توانید آن را عوض کنید؛ هر چند به خرد کردن پول نیاز داشته باشید (صافی). (۶)

در رساله فارسی آمده است: «مالی را که به قصد زکات فطره کنار می گذارند، نمی توانند

۱- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، استفتائات، سؤال ۲.

۲- به عنوان مثال، فردی که ۱۰ عدد اسکناس ۱۰۰۰۰۰ ریالی را به عنوان زکات فطره از مال خویش کنار گذاشته است، نمی تواند آن را با یک عدد اسکناس ۱۰۰۰۰۰۰ ریالی عوض نماید؛ هر چند به خرد کردن پول نیاز داشته باشد.

۳- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.Leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۳۵؛ عروه الوثقی، ج ۲، زکات فطره، فصل فی وقت وجوبها، مسئله ۶؛ خویی، تبریزی، سیستانی، وحید، منهاج الصالحین، زکات فطره، مسئله ۱۱۸۱؛ فاضل، الاحکام الوضحه، مسئله ۱۲۰۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۳۲.

۴- بہجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۵۴.

۵- بہجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۳۳۸۷.

۶- صافی، جامع الاحکام، ج ۱، سؤال ۵۶۱.

آن مال را با مال دیگر عوض کنند؛ بلکه باید همان را برای فطره بدهند.» حالا اگر کسانی که روز عید فطر پای صندوق های زکات فطره در مساجد هستند و نیاز به خُرد کردن پول پیدا کنند، مثلاً اگر زکات فطره هر نفر ۲۵۰۰ تومان باشد و فرد مراجعه کننده ۳۰۰۰ تومان بدهد، او ۳۰۰۰ تومان را داخل صندوق فطره انداخته و ۵۰۰ تومان از زکات فطره موجود در صندوق را به او می دهد، آیا این کار جایز است؟ اگر مسئول صندوق تاکنون این کار را می کرده و باقیمانده پول را از زکات به افراد می داده، چه وظیفه ای دارد؟

این کار باید با اجازه حاکم شرع باشد و حاکم شرع می تواند کارهای گذشته را امضا نماید (سیستانی). (۱)

۱- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، استفتائات، سؤال ۱.

فصل هفتم: بیان چند مطلب پیرامون زکات فطره

اشاره

۱.۷. قصد قربت

آیا هنگام پرداخت زکات فطره، قصد قربت لازم است؟

بله، زکات فطره امری عبادی است و باید هنگام پرداخت قصد قربت نمود؛ یعنی باید فطریه را برای تذلل در پیشگاه خداوند متعال و با اخلاص پرداخت نمود (مشهور). (۱)

فردی بدون قصد قربت یا بدون رعایت اخلاص، فطریه اش را پرداخت می کند، آیا تکلیف از او ساقط می شود؟

اگر مکلف بدون قصد قربت یا بدون رعایت اخلاص فطریه را پردازد، کافی است و زکات فطره محسوب می شود؛ هرچند به علت نداشتن قصد قربت یا عدم رعایت اخلاص، گناهکار است (سیستانی). (۲)

۲.۷. تصرف در اموال بدون پرداخت زکات فطره

اگر شخصی زکات فطره اش را پرداخت نکرده، یا شک دارد که به مستحق واقعی داده یا خیر و از مال خود لباسی خریده، آیا می تواند با آن لباس نماز بخواند؟

زکات فطره تا وقتی جدا نشود و ادا نگردد،

۱- عروه الوثقی، ج ۲، فصل فی شرائط وجوبها، مسئله ۳؛ امام، تحریر الوسیله، ج ۲، مبحث زکات، القول فی بقیه احکام الزکاه، مسئله ۲؛ خویی، تبریزی، سیستانی، وحید، منهاج الصالحین، مبحث زکات، مسئله ۱۱۶۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۴.

۲- سیستانی، مجموعه استفتائات زکات فطره، مسئله ۳۵.

برذمه است و با فرض ندادن آن، ارتباطی به لباس ندارد و نمازش صحیح است (گلپایگانی). (۱)

۳.۷. اشتباه در پرداخت زکات به فقیر

اگر انسان زکات فطره را به کسی بدهد و بعد بفهمد فقیر نبوده، حکمش چیست؟

۱. اگر عین فطره وجود داشته باشد:

الف. می تواند آن را پس بگیرد و اگر نمی تواند، باید از مال خودش فطره را بدهد (حضرت امام، رهبر معظم انقلاب، اراکی، فاضل، مکارم، نوری). (۲)

ب. باید آن را پس بگیرد و اگر نمی تواند، باید از مال خودش فطره را بدهد (گلپایگانی، خویی، تبریزی، سیستانی، وحید، صافی). (۳)

۲. اگر عین فطره وجود نداشته باشد:

الف. در صورتی که گیرنده فطره می دانسته باید عوض آن را بدهد و اگر نمی دانسته، دادن عوض بر او واجب نیست و انسان باید دوباره فطره را بدهد (مشهور). (۴) (حضرت امام، فاضل، نوری: احتمال می داده و اعطا به غیر زکات مثل هدیه نبوده)

۱- گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۴، ص ۲۳۷، سؤال ۶۷۳.

۲- پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری به نشانی: www.leader.ir، احکام روزه، سؤال ۲۴۸؛ عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۳؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۲.

۳- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۳؛ خویی، تبریزی، سیستانی، وحید، منهاج الصالحین، مبحث زکات، مسئله ۱۱۴۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۲.

۴- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۳؛ خویی، تبریزی، سیستانی، وحید، منهاج الصالحین، مبحث زکات، مسئله ۱۱۴۲؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۲.

ب. اگر برای تشخیص فقیر حجت شرعی یا عقلی داشته است، لازم نیست دوباره زکات بدهد (خوبی، تبریزی، فاضل، وحید، مکارم، نوری، حضرت امام [فقط حجت شرعی]). (۱)

مسأله فوق دو صورت اصلی دارد:

۱. مالی را که برای زکات داده، کنار گذاشته بود:

در این صورت، چنانچه بتواند بدون خرج آن مال را از گیرنده بگیرد و پس گرفتن آن هم اشکال شرعی نداشته باشد، باید تا از مال خود زکات را نپرداخته، آن مال را بگیرد و به ارباب زکات بدهد و اگر نتواند، چنانچه آن مال را با حجت شرعی داده باشد، چیزی به گردن او نیست؛ ولی اگر با حجت شرعی نداده باشد، ضامن بوده و باید دوباره زکات را بپردازد و اگر آن مال در دست گیرنده تلف شود یا گیرنده با مصرف کردن آن و یا بگونه ای دیگر آن را اتلاف کند، چنانچه به استناد حجت شرعی آن را گرفته باشد، ضامن نیست، در غیر این صورت ضامن ارباب زکات بوده و باید به اندازه زکات، به مصرف برساند و پس از مصرف، اگر از طرف مالک فریب خورده باشد، می تواند عوض آن را از وی بگیرد.

۲. مالی را که برای زکات داده، کنار نگذاشته بود:

در این صورت، زکات پرداخت نشده و باید مالک دوباره زکات بدهد، هر چند به استناد

۱- عروه الوثقی، ج ۲، کتاب زکات، اصناف مستحقین زکات، مسئله ۱۳.

حجت شرعی مال خود را به آن شخص داده باشد و اگر گیرنده اشتباه مالک را بداند یا احتمال بدهد، نباید آن مال را بگیرد و اگر آن را بگیرد و تلف نماید یا تلف شود، ضامن بوده و باید عوض آن را به مالک بدهد. اگر گیرنده اشتباه مالک را احتمال نمی‌داده و آن مال را گرفته و تلف کرده یا تلف شده ضامن نیست و در هر حال اگر آن مال موجود باشد، مالک می‌تواند آن را پس بگیرد؛ هر چند این کار واجب نیست (زنجانی).^(۱)

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۰۲۲

ص: ۱۰۹

بخش دوم: احکام نماز عیدین

اشاره

وجوب یا استحباب نماز عیدین

آیا نماز عیدین واجب است؟ (۱)

۱. در زمان ظهور امام (علیه السلام): (۲)

بلی، واجب است (مشهور).

۲. در زمان غیبت امام (علیه السلام):

خیر، مستحب می باشد (مشهور).

جماعت یا فرادا خواندن نماز عیدین

آیا جماعت خواندن نماز عیدین، مشروعیت دارد؟ (۳)

۱. در زمان ظهور امام (علیه السلام): (۴)

باید به جماعت خوانده شود (مشهور).

۲. در زمان غیبت امام (علیه السلام):

الف. می توان به دو صورت جماعت و فرادا خواند (اراکلی، گلپایگانی، خویی، فاضل، بهجت، نوری، سیستانی، تبریزی، مکارم، وحید).

ب. بنا بر احتیاط واجب، نماز عید فطر و قربان را در زمان غیبت امام (علیه السلام) به جماعت نخوانند؛ ولی به قصد رجاء مانعی ندارد و اگر فقیه عادل یا مأذون از طرف او آن را اقامه کند، جماعت خواندن با او مانعی ندارد (حضرت امام).

ج. جایز است نمایندگان ولی فقیه که از طرف وی، مجاز به اقامه نماز عید هستند؛ همچنین

۱- توضیح المسائل مراجع مسئله ۱۵۱۶؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۴.

۲- در صورت جمع بودن شرایط نماز جمعه.

۳- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۰۷ و ۱۵۱۶؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسائل متفرقه، مسئله ۱۷؛ عروها لوثقی، ج ۱، فصل فی الجماعه، مسئله ۲؛ أجوبه الاستفتائات رهبری، سؤال ۶۳۵؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۱؛ مسئله ۷۷۳.

۴- در صورت جمع بودن شرایط نماز جمعه.

ائمه جمعه منصوب از طرف او نماز عید را در عصر حاضر به جماعت اقامه نمایند؛ در غیر این صورت احوط این است، فرادا بخوانند و به جماعت خواندن آن به قصد رجاء نه به قصد ورود، اشکال ندارد و اگر مصلحت اقتضا کند نماز عید در شهر برگزار شود، بهتر است غیر از امام جمعه منصوب از طرف ولی فقیه، کسی نماز را اقامه نکند (مقام معظم رهبری).

د. احتیاط این است، اگر آن را به جماعت می خوانند، به قصد رجاء به جا آورند (صافی).

ذ. بنا بر احتیاط، به جماعت نخوانند (شیری زنجانی).

وظیفه مأموم در نماز جماعت عیدین

امام جماعت در نماز عیدین چه اعمالی را به جای مأموم انجام می دهد؟ (۱)

در صورتی که نماز عیدین را به جماعت انجام دهند، غیر از قرائت که امام از مأموم تحمّل می کند، بقیه ذکرها، تکبیرها و قنوت ها از مأموم ساقط نیست و باید آنها را به جا آورد (حضرت امام، اراکی، گلپایگانی، خویی، فاضل، بهجت، سیستانی، مکارم، نوری، صافی، تبریزی، وحید).

اگر مأموم موقعی برسد که امام تعدادی از تکبیرها را گفته باشد، وظیفه اش چیست؟ (۲)

- ۱- عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاها لعیدین، مسئله ۵؛ بهجت، وسیله النجاه، ص ۲۶۴، مسئله ۱۹۳۵؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، ص ۱۸۶، مسئله ۱۰۸۹؛ وحید، تبریزی، خویی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۹۵۹.
- ۲- عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاه العیدین، مسئله ۷؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۵۲۰.

۱. صحت اقتدا محل اشکال است و احتیاط لازم در ترک است (مکارم).

۲. احوط، ترک اقتدا در آن رکعت است، مگر آنکه بداند بقیه تکبیرها را همراه با قنوت ها می تواند به جا آورد و به رکوع امام ملحق شود. اگر به گمان اینکه شروع تکبیرهاست، اقتدا کرد و بعد معلوم شد که آخر آنها است و یقین پیدا کرد با انجام تکبیرها و قنوت ها به رکوع امام نمی رسد، اظهر در حکم نرسیدن به قرائت واجبه بر مأموم در یومیه (۱) است بر تقدیر وجوب تکبیرات و قنوت ها (بهجت). (۲)

۳. از همان جا اقتدا کند و تکبیرها و قنوت ها را با امام جماعت انجام دهد و بعد از آنکه امام به رکوع رفت، باید آنچه از تکبیرها و قنوت ها را که با امام نگفته خودش بگوید و رکوع را درک کند و اگر در هر قنوت یک بار بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ» یا «الْحَمْدُ لِلَّهِ» و یا مانند آنها کافی است و اگر فرصت نبود، بنابر احتیاط لازم، نیت فرادا کند؛ هرچند احتمال دارد که کافی باشد فقط تکبیرها را بگوید و اگر به آن مقدار هم فرصت نبود کافی

۱- اگر مأموم در دو رکعت آخر نماز امام که دو رکعت اول اوست، به اندازه خواندن حمد فرصت نداشته باشد، اگر در رکعت اول است، باید قصد فرادا کند و بقیه نمازش را بخواند؛ ولی اگر رکعت دوم است، باید حمد را تمام کند و در سجده به امام ملحق شود؛ همچنین می تواند احتیاطاً نیت فرادا کند (توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۷۸۷، مسأله ۱۴۴۲).

۲- ادامه عبارت ایشان: مگر آنکه جماعت و نماز واجب باشد که احتمال انفراد ساقط است؛ بلکه امر دایر بین تاخیر تا رکعت دوم امام اگر در رکعت اول تبعیض واقع می شد، یا اقتدا با اتیان به بقیه با تمکن و متابعت امام با عدم تمکن است و اظهر، ثانی است. اگر متمکن از بعض تکبیرات و قنوتات با لحوق به امام باشد و انفراد واجب نباشد، احوط اتیان به آنچه ممکن است از تکبیر و قنوت، نه اتیان به تکبیرات و ترک قنوتها است. (بهجت، جامع المسائل، ج ۱، ص ۴۹۶).

است متابعت کند و به رکوع رود (حضرت امام، اراکی، گلپایگانی، فاضل، خویی، سیستانی). (۱)

اگر مأموم موقعی برسد که امام در رکوع است، وظیفه اش چیست؟ (۲)

۱. جواز الحاق به امام در حال رکوع، محل اشکال است (حضرت امام، اراکی، گلپایگانی، فاضل، مکارم).

۲. می تواند نیت کند و تکبیر اول نماز و تکبیر رکوع را بگوید و به رکوع رود (خویی و سیستانی).

۳. احوط، تأخیر اقتدا است تا رکعت دوم امام (بهجت).

حضور زنان در نماز جماعت عیدین

حضور زنان برای شرکت در نماز عیدین چه حکمی دارد؟ (۳)

احتیاط مستحب آن است، زنها از رفتن به نماز عید خودداری کنند؛ ولی این احتیاط برای زن های پیر نیست (حضرت امام، اراکی، گلپایگانی، خویی، فاضل، سیستانی، مکارم، نوری، صافی، تبریزی، شبیری زنجان، وحید).

۱- عمل به این احتمال در زمانی که نماز عید مستحب باشد به قصد رجاء اشکال ندارد.

۲- عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاه العیدین، مسئله ۷؛ بهجت، جامع المسائل، ج ۱، ص ۴۹۶.

۳- عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاه العیدین، مسئله ۴؛ گلپایگانی، خویی، تبریزی، صافی، شبیری زنجان، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۳۷؛ وحید، مسئله ۱۵۳۶؛ سیستانی، مسئله ۱۵۰۹.

زمان نماز عیدین

ابتدا و انتهای وقت نماز عیدین چه زمانی است؟ (۱)

وقت نماز عید فطر و قربان از اول آفتابِ روز عید تا ظهر عید است (مشهور).

ثبوت عید بعد از اذان ظهر

اگر عید فطر بعد از اذان ظهر ثابت شود، آیا می توان نماز عید را در همان روز یا فردای آن روز تا قبل از اذان ظهر به جا آورد؟ (۲)

۱. می توان روز بعد از عید، پس از طلوع آفتابِ آن روز تا قبل از زوال، به قصد رجاء خواند (مقام معظم رهبری، آیات عظام گلپایگانی و فاضل).

۲. می توان روز بعد از عید، پس از طلوع آفتابِ آن روز تا قبل از زوال به امید مطلوبیت، بدون قصد قضا به جماعت خواند (بهجت).

۳. می توان روز بعد از عید، پس از طلوع آفتابِ آن روز تا قبل از زوال به جا آورد (خویی، تبریزی).

بهترین موقع برای خواندن نماز عیدین چه زمانی است؟ (۳)

۱- عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاه العیدین؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۱۷؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۵.

۲- بهجت، وسیله النجاه، کیفیه صلاه العیدین، مسئله ۹۳۳؛ خویی، تبریزی، صراط النجاه، ج ۱، ص ۹۵، سؤال ۲۳۸؛ تبریزی، منهاج الصالحین، ج ۱، ص ۲۵۹، مسئله ۹۶۳؛ فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۲، ص ۱۷۶، سؤال ۱۴۸؛ گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۲۵۵، مسائل نماز عید فطر و قربان، سؤال ۱؛ مقام معظم رهبری استفتای خصوصی.

۳- عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاه العیدین، قبل از مسئله ۱؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۱۸؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۶.

۱. نماز عید قربان:

مستحب است، نماز عید قربان را بعد از بالا آمدن آفتاب بخوانند (مقام معظم رهبری، مشهور).

۲. نماز عید فطر:

مستحب است، بعد از بالا آمدن آفتاب افطار کنند (۱) و زکات فطره بدهند، (۲) بعد نماز عید را بخوانند (مشهور).

قضاء نماز عیدین

آیا می توان در صورت نخواندن نماز عیدین، قضاء آن را به جا آورد؟ (۳)

خیر، قضاء آن ثابت نیست (حضرت امام، رهبری، اراکی، خویی، فاضل، گلپایگانی،

۱- عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاه العیدین، قبل از مسئله ۱.

۲- شایان ذکر است، استحباب ذکر شده برای افطار قبل از نماز می باشد؛ اما نسبت به پرداخت زکات فطره، کسی که نماز عید فطر نمی خواند، می تواند دادن فطره را تا ظهر تأخیر بیندازد؛ ولی اگر نماز عید فطر می خواند، برخی از مراجع مانند امام، خویی، بهجت، فاضل، سیستانی، وحید و نوری می فرمایند: «بنا بر احتیاط واجب باید فطره را پیش از نماز عید بدهد» و برخی دیگر از مراجع مثل گلپایگانی، تبریزی، صافی می فرمایند: «بنا بر احتیاط واجب باید فطره را پیش از نماز عید بدهد یا کنار بگذارد» و همچنین مراجعی مثل مکارم و شبیری زنجانی می فرمایند: «باید فطره را پیش از نماز عید بدهد». تمام مطالب ذکر شده در فرضی است که شخص مجوز شرعی برای تأخیر نداشته باشد؛ اما در صورتی که مجوز شرعی و غرض عقلایی در بین باشد، فقها اجازه می دهند زکات فطره را کنار بگذارد و بعداً پرداخت کند؛ مثلاً: ۱. جایی که فقیر مورد نظر آبرومند است و مبلغ زکات فطره نیز کم است؛ طوری که شاید توهین به شخص فقیر حساب شود؛ بنابراین شخص می خواهد زکات فطره دیگران را جمع کند و بعد به فقیر بدهد؛ ۲. فقیر مورد نظر در دسترس نباشد (توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۰۲۹؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۲۰۴۶؛ خویی، وحید، سیستانی، تبریزی، منهاج الصالحین، ذیل مسئله ۱۱۷۸، فصل فی وقت اخراج زکاه الفطره).

۳- عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاه العیدین؛ وحید و تبریزی، منهاج الصالحین، خاتمه فی بعض الصلوات المستحبه، مسئله ۹۶۳؛ بهجت، وسیله النجاه، کیفیه صلاه العیدین، مسئله ۹۳۳؛ بهجت، جامع المسائل، ج ۱، ص ۴۹۵؛ اجوبه الاستفتاءات رهبری، سؤال ۶۳۶؛ صافی، هدایه العباد، ج ۱، ص ۱۶۸، مسئله ۹۷۵.

تبریزی، بهجت، سیستانی، مکارم، وحید، صافی). (۱)

شرایط نماز جمعه در نماز عیدین

چنانچه در زمان غیبت نماز عیدین به جماعت خوانده شود، آیا شرایط نماز جمعه را دارد؟ (۲)

۱. خیر، شرایط نماز جمعه را ندارد؛ بنابراین اجتماع پنج نفر یا هفت نفر و یا فاصله یک فرسخ بین دو جماعت و مانند آن در نماز عیدین معتبر نیست (حضرت امام، اراکی، خویی، فاضل، گلپایگانی، تبریزی، سیستانی، مکارم).

۱- قضای نمازهای دیگر غیر از نماز عیدین: الف. نمازهای واجب: برخی از مراجع مانند: امام، خویی، گلپایگانی، فاضل و سیستانی می فرمایند: «قضای نمازهای واجب یومیه و غیر یومیه که وقت معین دارند؛ حتی قضای نماز نافله ای که نذر کرده در وقت معینی به جا آورد، واجب است (بنا بر فتوا یا احتیاط واجب)؛ ولی قضای نماز عیدین و بعضی از صورت های نماز آیات واجب نمی باشد.» بعضی دیگر از مراجع مثل مکارم می فرمایند: «قضای نمازهای واجب یومیه و غیر یومیه که وقت معین دارند، واجب است؛ به جز نماز عیدین که قضا ندارند و همچنین بعضی از صورت های نماز آیات و نماز نافله را که نذر کرده در وقت معینی به جا آورد و نخوانده است، واجب نیست.» ب. نمازهای مستحب: برخی از مراجع مثل: امام، خویی و سیستانی می فرمایند: «قضاء کردن نوافل یومیه و غیر یومیه که وقت معین دارند، مستحب است؛ ولیکن بهتر است قضای نوافل غیر یومیه را به عنوان احتمال مطلوبیت انجام دهد و قضای نوافلی که در حال مرض از او فوت شده موکد نیست و کسی که عاجز باشد از قضاء نمودن نوافل یومیه، سنت است، بدل هر دو رکعت از آنها، یک مدّ طعام صدقه دهد و اگر متمکن از آن نباشد بدل هر چهار رکعت یک مد بدهد و اگر از آن نیز متمکن نباشد، بدل نوافل شب یک مد و بدل نوافل روز مد دیگری بدهد و اگر از آن نیز متمکن نباشد مستحب است، یک مد بدل نوافل یک شبانه روز را بدهد» (عروه الوثقی، فصل فی صلاه القضاء، بالای مسئله ۱ و ۹ و ۱۴).

۲- عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاها لعیدین؛ وحید و تبریزی، منهاج الصالحین، خاتمه فی بعض الصلوات المستحبه، ذیل مسئله ۹۵۸؛ بهجت، جامع المسائل، ج ۱، ص ۴۹۴، فصل یازدهم نماز عید؛ بهجت، وسیله النجاه، ص ۲۶۳، مسئله ۹۳۳.

۲. نماز عید در سایر شروطِ وجوب و صحّت و استحباب، با نماز جمعه متحد است (بهجت).

۳. در صورت به جماعت خواندن نماز عیدین، احتیاط آن است کمتر از پنج نفر نباشند؛ ولی بقیه شرایط نماز جمعه ندارد؛ هرچند به جماعت خوانده شود (وحید).

گفتن اذان و اقامه

آیا اذان و اقامه برای نماز عیدین مستحب است؟ (۱)

نماز عیدین اذان و اقامه ندارد (مشهور).

اگر امام جماعت برای نماز عید فطر، اقامه بگوید، نماز او و سایر نمازگزاران چه حکمی دارد؟ (۲)

نباید اقامه بگوید؛ ولی اگر بگوید، نماز او و سایر نمازگزاران باطل نمی شود (رهبر معظم انقلاب و بهجت).

گفتن «الصلاه»

آیا گفتن سه مرتبه «الصلاه» در نماز عیدین مستحب است؟ (۳)

۱. اگر نماز عیدین به جماعت خوانده می شود:

۱- توضیح المسائل مراجع، مسئله ۹۱۶؛ عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاها لعیدین، مسئله ۱۰؛ وحید و تبریزی، منهاج الصالحین، خاتمه فی بعض الصلوات المستحبه، مسئله ۹۶۲؛ اجوبه الاستفتائات رهبری، سؤال ۶۳۷.

۲- اجوبه الاستفتائات رهبری، سؤال ۶۳۸؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، سؤال ۲۵۲۴.

۳- توضیح المسائل مراجع، مسئله ۹۱۶؛ عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاها لعیدین، مسئله ۱۰؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۹۲۵.

الف. بله، مستحب است (مشهور).

ب. به امید مطلوبیت پروردگار بگویند (مکارم).

۲. اگر نماز عیدین به طور فرادا خوانده می شود:

الف. بله، مستحب است (حضرت امام، آیات عظام اراکی، فاضل، گلپایگانی).

ب. خیر، استحباب آن ثابت نیست (آیات عظام خویی، سیستانی، وحید، شبیری زنجانی).

ج. به امید مطلوبیت پروردگار بگویند (مکارم).

جهر و اخفات در نماز عیدین

حکم جهر و اخفات در نماز عیدین چگونه است؟ (۱)

۱. مستحب است در نماز عید فطر و قربان قرائت را بلند بخوانند و فرقی هم ندارد، امام باشد یا منفرد (مشهور).

۲. مستحب است در نماز عید، امام جماعت قرائت را بلند بخواند؛ ولی این استحباب برای نماز فرادا ثابت نیست (وحید).

۳. مستحب است در نماز عید فطر و قربان به امید ثواب پروردگار، قرائت نماز عید را بلند بخواند و فرقی هم ندارد، امام باشد یا منفرد (مکارم).

۱- توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۲۱ و ۱۵۲۵؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۳۳؛ وحید، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۹۶۳.

شکایات در نماز عیدین

حکم شکایات در نماز عیدین چیست؟

۱. شک در تکبیرها یا قنوت ها: (۱)

اگر از محل آن تجاوز نکرده است، بنابر اقل بگذارد و چنانچه بعد معلوم شود که گفته بوده، اشکال ندارد و چنانچه از محل آن تجاوز کرده، به شک خود اعتنا نکند (حضرت امام، آیات عظام خویی، تبریزی، گلپایگانی، بهجت، فاضل، وحید، سیستانی، صافی، مکارم، نوری).

۲. شک در رکعت ها: (۲)

الف. نماز باطل می شود (حضرت امام، آیات عظام خویی، گلپایگانی، فاضل، اراکی، تبریزی، سیستانی، مکارم).

ب. بنابر احتیاط واجب، نماز باطل می شود (وحید).

ج. بنابر احتیاط واجب، طبق مقتضای شک عمل کند و سپس نمازش را اعاده کند (بهجت).

فراموشی اجزای نماز

اگر شخصی در نماز عیدین که در زمان غیبت امام زمان (عج) خوانده می شود غیر ارکان، مثل قرائت، تکبیرها، قنوت ها، یک سجده و یا تشهد را فراموش کند و به جا نیآورد وظیفه اش

۱- توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۲۹؛ عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاها لعیدین، مسئله ۶؛ خویی، تبریزی، وحید، سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۹۶۱؛ گلپایگانی و صافی، هدایه العباد، ج ۱، مسئله ۱۰۹۰؛ مکارم، رساله جدید، مسئله ۱۳۱۱.

۲- عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الشکوک التي لا اعتبار بها، مسئله ۱۵؛ خویی، تبریزی، وحید، سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۱، مسئله ۹۶۰؛ بهجت، وسیله النجاه، مسئله ۸۳۹.

۱. اگر بعد از نماز یادش آمد، نمازش صحیح است؛ اما نسبت به قضای سجده یا تشهد:

الف. بنابر احتیاط مستحب، آن را به قصد رجاء انجام دهد (حضرت امام، فاضل).

ب. بنابر احتیاط مستحب، آن را به جا آورد (اراکي).

ج. بنابر احتیاط واجب، بعد از نماز آن را به جا آورد (گلپایگانی، خوبی، تبریزی، شبیری زنجانی، نوری، مکارم، صافی).

د. لازم است که بعد از نماز آن را به جا آورد (سیستانی).

ذ. اگر در نماز عید یک سجده از رکعت آخر یا تشهد را فراموش کند و کاری که نماز را باطل می کند انجام نداده باشد، برگردد و آن را به جا آورد و اگر سجده از رکعت قبل باشد، بنابر احتیاط واجب، آن را قضا کند (وحید).

۲. اگر قبل از داخل شدن در رکن بعدی یادش آمد:

باید برگردد و آن را به جا آورد (مقام معظم رهبری، مشهور).

۳. اگر بعد از داخل شدن در رکن بعدی یادش آمد:

الف. نمازش صحیح است و لازم نیست برگردد و آن را به جا آورد؛ اما نسبت به قضای سجده یا

۱- توضیح المسائل مراجع، مسئله ۱۵۳۲ و ۱۵۳؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۴۰؛ عروها لوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الخلل الواقع فی الصلاه، مسئله ۱۵ و ۱۸؛ خوبی، تبریزی، وحید، سیستانی، منهاج الصالحین، مسئله ۹۶۰.

تشهد بحث آن گذشت (فاضل و مکارم).

ب. در جریان احکام نافله برای این دو نماز، اشکال است؛ لذا مراعات مقتضای احتیاط درباره آن، ترک نشود (۱) (خویی، تبریزی، وحید، سیستانی).

اگر شخصی در نماز عیدین که در زمان غیبت امام (علیه السلام) خوانده می شود ارکان نماز را فراموش کند، وظیفه اش چیست؟ (۲)

۱. اگر بعد از سلام نماز یادش آمد:

نمازش باطل است (حضرت امام، گلپایگانی، اراکی، خویی، فاضل، سیستانی، مکارم، نوری).

۲. اگر بعد از داخل شدن در رکن بعدی یادش آمد:

در جریان احکام نافله این دو نماز، اشکال است؛ لذا مراعات مقتضای احتیاط در مورد آن، ترک نشود (خویی، تبریزی، وحید، سیستانی).

۳. اگر قبل از داخل شدن در رکن بعدی یادش آمد:

۱- مثال: اگر فرد حمد و سوره نماز عید را فراموش کرده و در رکوع یادش بیاید، مقتضای مراعات احتیاط آن است؛ پس می توان: الف. احکام نماز فریضه را در مورد آن جاری نماید؛ یعنی بنابر فوت محلّ تدارک حمد و سوره فراموش شده گذاشته و بدون تدارک آن به قصد رجاء نماز را ادامه داده و تمام کند سپس به آن اکتفاء نکرده و نماز را، به جهت امتثال امر استحبابی نماز عید، دوباره اعاده نماید؛ ب. احکام نماز نافله را در مورد آن جاری نماید؛ یعنی بنابر باقی بودن محلّ تدارک حمد و سوره فراموش شده گذاشته و برگشته و حمد و سوره و رکوع را به قصد رجاء به جا آورده و نماز را به قصد رجاء ادامه داده و تمام کند؛ سپس به آن اکتفاء نکرده و آن را، به جهت امتثال امر استحبابی نماز عید، اعاده نماید؛ همچنان که فرد می تواند نماز را رها نموده و با ارتکاب مبطل، مثل روبرگرداندن از قبله، نماز را بشکند و سپس آن را دوباره بخواند یا در مورد این مسأله با رعایت الأعلّم فالأعلّم به مجتهد دیگر مراجعه نموده و به فتوای مجتهد مذکور عمل نماید.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۵۳۱؛ عروه الوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاها لعیدین، مسئله ۸ و فصل فی الخلل الواقع فی الصلاه، مسئله ۱۵؛ خویی، تبریزی، وحید، سیستانی، منهاج الصالحین، مسئله ۹۶۰.

باید برگردد و آن را به جا آورد (مشهور).

واجب بودن سجده سهو در نماز عیدین

اگر در نماز عیدین که در زمان غیبت امام زمان (عج) خوانده می شود کاری انجام شود که سجده سهو پیش آید، آیا باید سجده سهو را به جا آورد؟ (۱)

۱. سجده سهو لازم نیست (حضرت امام، اراکی، خویی، تبریزی، گلپایگانی، صافی، بهجت).

۲. دو سجده سهو لازم است (سیستانی).

۳. بنا بر احتیاط، باید بعد از نماز دو سجده سهو انجام دهد (گلپایگانی، زنجانی، مکارم، نوری، وحید).

چگونه خواندن نماز عیدین

نماز عیدین چگونه خوانده می شود؟ (۲)

۱. دو رکعت است: در رکعت اول، بعد از خواندن حمد و سوره، باید پنج تکبیر بگوید و بعد از هر تکبیر یک قنوت بخواند و بعد از قنوت پنجم تکبیر بگوید و به رکوع رود و دو سجده به جا آورد و برخیزد. در رکعت دوم، بعد از خواندن حمد و سوره، چهار تکبیر بگوید و بعد از هر تکبیر قنوت بخواند و تکبیر پنجم را بگوید و به رکوع رود و بعد

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۵۳۲؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۴۰؛ گلپایگانی و صافی، هدایاهاالعباد، مسئله ۱۰۹۱.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۸۲۵، مسئله ۱۵۱۹؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۷؛ عروهاالوثقی، کتاب الصلوه، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاهاالعیدین، بالای مسئله ۱.

از رکوع دو سجده به جا آورد و تشهد و سلام نماز را بخواند. اگر نماز عید فطر و قربان به جماعت خوانده شود، باید بعد از آن دو خطبه بخوانند؛ هر چند در زمان غیبت ترک این دو خطبه جایز است (مشهور).

۲. نماز عید فطر و قربان دو رکعت است: در رکعت اول، بعد از خواندن حمد و سوره، سه تکبیر غیر از تکبیره الاحرام و تکبیر رکوع بگویند و بعد رکوع و دو سجده انجام دهد. در رکعت دوم، بعد از خواندن حمد و سوره، به گفتن سه تکبیر غیر از تکبیر رکوع اکتفا نماید؛ لذا، تعداد قنوت ها در رکعت اول دو تا و در رکعت دوم هم دو تا خواهد بود و بعد از انجام دو سجده در رکعت دوم، تشهد بخواند و نماز را سلام دهد و اگر نماز عید فطر و قربان به جماعت خوانده شود، باید بعد از آن دو خطبه خوانده شود و بین دو خطبه هم خطیب باید کمی بنشیند و در زمان غیبت خواندن این دو خطبه بنا بر احتیاط لازم، واجب می باشد (۱) (آیت الله سیستانی).

۱- بهتر است نماز گزار در رکعت اول بعد از تکبیرها الاحرام و خواندن حمد و سوره پنج تکبیر بگوید و میان هر دو تکبیر، یک قنوت بخواند و بعد از تکبیر پنجم، بدون خواندن قنوت، تکبیر دیگری بگوید و به رکوع رود و دو سجده به جا آورد و برخیزد. در رکعت دوم، بهتر است چهار تکبیر بگوید و میان هر دو تکبیر یک قنوت بخواند و بعد از تکبیر چهارم، بدون خواندن قنوت، تکبیر دیگری بگوید و به رکوع رود و بعد از رکوع، دو سجده انجام دهد و تشهد خوانده و نماز را سلام دهد. بر این اساس، تعداد تکبیرها غیر از تکبیرها الاحرام و تکبیر رکوع، در رکعت اول پنج و در رکعت دوم، چهار تکبیر است و تعداد قنوت ها در رکعت اول، چهار و در رکعت دوم، سه قنوت می باشد (سیستانی).

واجب بودن خواندن سوره

آیا در نماز عیدین بعد از حمد، خواندن سوره واجب است؟ (۱)

۱. بله، خواندن سوره واجب است (مشهور).

۲. خیر، خواندن سوره واجب نیست، بلکه مستحب است؛ بنا براین می توان فقط به حمد تنها کفایت کرد و سوره نخواند (شیرازی زنجانی).

نوع سوره در نماز عیدین

آیا در نماز عیدین بعد از حمد، خواندن سوره خاصی بیان شده است؟ (۲)

۱. نماز عید سوره مخصوصی ندارد؛ هر چند بهتر است در رکعت اول، سوره الشمس و در رکعت دوم، سوره الغاشیه خوانده شود و یا در رکعت اول، سوره الاعلی و در رکعت دوم، سوره الشمس خوانده شود (مشهور).

۲. نماز عید سوره مخصوصی ندارد؛ اگر چه بهتر است به امید ثواب پروردگار در رکعت اول، سوره الشمس و در رکعت دوم، سوره الغاشیه خوانده شود و یا در رکعت اول، سوره الاعلی و در رکعت دوم، سوره الشمس خوانده شود (مکارم).

۳. نماز عید سوره مخصوصی ندارد؛ ولی بهتر است در رکعت اول، سوره الاعلی و در رکعت دوم، سوره الشمس را بخوانند و بهتر از همه آن است

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۸۲۴، مسئله ۱۵۱۹؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۷.

۲- عروها لوثقی، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاها لعیدین، مسئله ۱؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۸۲۶، مسئله ۱۵۲۲؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۳۰.

که در رکعت اول، سوره الشمس و در رکعت دوم، سوره الغاشیه را بخوانند (وحید).

۴. نماز عید سوره مخصوصی ندارد؛ اگرچه بهتر است در رکعت اول، سوره الشمس و در رکعت دوم، سوره الغاشیه و یا به عکس خوانده شود و همچنین در رکعت اول، سوره الاعلی و در رکعت دوم، سوره الشمس و یا به عکس خوانده شود (بهجت).

واجب بودن انجام قنوت ها

آیا انجام قنوت ها در نماز عیدین واجب است؟ (۱)

۱. بله، بنا بر احتیاط واجب، باید انجام شوند (حضرت امام، بهجت، وحید).

۲. بله، انجام دادن آنها واجب است (آیات عظام خوبی، تبریزی، گلپایگانی، اراکی، فاضل، صافی، نوری، شبیری زنجانی، مکارم).

۳. انجام دو قنوت در رکعت اول و دو قنوت در رکعت دوم بنا بر احتیاط واجب لازم می باشد؛ اما بهتر است در رکعت اول، چهار قنوت و در رکعت دوم، سه قنوت انجام شود (آیت الله سیستانی).

گفتن ذکر خاص در قنوت ها

آیا در قنوت های نماز عیدین ذکر خاصی بیان شده است؟ (۲)

-
- ۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۸۲۴، سؤال ۱۵۱۹؛ عروه الوثقی، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاهای عیدین، قبل از مسئله ۱؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۷؛ بهجت، جامع المسائل، ج ۱، ص ۴۹۵، بخش کیفیت نماز عید.
 - ۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۸۲۴، مسئله ۱۵۲۰؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۸؛ عروه الوثقی، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاهای عیدین، قبل از مسئله ۱.

۱. خیر، هر ذکر و دعایی در قنوت ها خوانده شود، کافی است؛ ولی بهتر است دعاهای ذکر شده از سوی معصومین (علیهم السلام) خوانده شود و از آن دعاهای دعا، دعایی است که شیخ طوسی W در مصباح المتعجد بیان فرموده: (۱)

«اللَّهُمَّ أَهْلَ الْكِبْرِيَاءِ وَالْعِظْمَةِ وَأَهْلَ الْجُودِ وَالْجَبْرُوتِ وَأَهْلَ الْعَفْوِ وَالرَّحْمَةِ وَأَهْلَ التَّقْوَى وَالْمَغْفِرَةِ أَسْأَلُكَ بِحَقِّ هَذَا الْيَوْمِ الَّذِي جَعَلْتَهُ لِلْمُسْلِمِينَ عِيداً وَلِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ذَخِراً وَشُرْفاً وَكِرَامَةً وَمَزِيداً أَنْ تَصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٌ وَآلَ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَدْخُلَنِي فِي كُلِّ خَيْرٍ أَدْخَلْتَ فِيهِ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تَخْرِجَنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ أَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا سَأَلْتُكَ بِهِ عِبَادَتِكَ الصَّالِحُونَ وَأَعُوذُ بِكَ مِمَّا اسْتَعَاذَ مِنْهُ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ» (۲)

همچنین دعایی را که در تهذیب الأحکام (۳) آمده، به قصد رجاء بخواند (۴) و آن دعا این است: «أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ اللَّهُمَّ أَنْتَ أَهْلُ الْكِبْرِيَاءِ وَالْعِظْمَةِ وَأَهْلُ الْجُودِ وَالْجَبْرُوتِ وَالْقُدْرَةِ وَالسُّلْطَانِ وَالْعِزَّةِ أَسْأَلُكَ فِي هَذَا الْيَوْمِ الَّذِي

۱- برخی از مراجع مثل: امام و مکارم و نوری می فرمایند: «به قصد امید ثواب، این دعا را بخواند.»

۲- در بعضی نسخ و کتب به جای الصَّالِحُونَ دوم، الْمُخْلِصُونَ یا الْمُخْلِصُونَ آمده است.

۳- شیخ طوسی، ج ۳، ص ۱۳۳، ح ۲۲، باب ۶.

۴- از آنجا که سند این روایت بین فقهای عظام مورد اختلاف است؛ لذا در متن، واژه به قصد رجاء ذکر گردیده است.

جَعَلْتَهُ لِلْمُسْلِمِينَ عِيْدًا وَ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ ذُخْرًا وَ مَزِيدًا أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ
 مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَ أَنْبِيَائِكَ الْمُرْسَلِينَ وَ أَنْ تَغْفِرَ لَنَا وَ لِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُسْلِمَاتِ الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَ
 الْأَمْوَاتِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ عِبَادُكَ الْمُرْسَلُونَ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَادَ بِهِ عِبَادُكَ الْمُخْلِصُونَ، اللهُ أَكْبَرُ، أَوَّلُ
 كُلِّ شَيْءٍ وَ آخِرُهُ وَ بَدِيعُ كُلِّ شَيْءٍ وَ مُنْتَهَاهُ وَ عَالِمُ كُلِّ شَيْءٍ وَ مَعَادُهُ وَ مَصِيرُ كُلِّ شَيْءٍ إِلَيْهِ وَ مَرْدُهُ وَ مُدَبِّرُ الْأُمُورِ وَ بَاعِثُ مَنْ
 فِي الْقُبُورِ قَابِلُ الْأَعْمَالِ مُبْدِيُ الْخَفِيَّاتِ مُعْلِنُ السَّرَائِرِ، اللهُ أَكْبَرُ، عَظِيمُ الْمَلَكُوتِ شَدِيدُ الْجَبْرُوتِ حَيٌّ لَمَّا يَمُوتُ دَائِمٌ لَمَّا يَزُولُ إِذَا
 قَضَى أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ، اللهُ أَكْبَرُ، خَشَعَتْ لَكَ الْأَصْوَاتُ وَ عَنَتْ لَكَ الْوُجُوهُ وَ حَارَتْ دُونَكَ الْأَبْصَارُ وَ كَلَّتِ الْأَلْسُنُ
 عَنِّ عَظَمَتِكَ وَ النَّوَاصِي كُلُّهَا بِيَدِكَ وَ مَقَادِيرُ الْأُمُورِ كُلُّهَا إِلَيْكَ لَا يَقْضِي فِيهَا غَيْرُكَ وَ لَا يَنْتَمِ مِنْهَا شَيْءٌ دُونَكَ اللهُ أَكْبَرُ أَحَاطَ
 بِكُلِّ شَيْءٍ حِفْظُكَ وَ قَهَرَ كُلَّ شَيْءٍ عِزُّكَ وَ نَفَذَ كُلَّ شَيْءٍ أَمْرُكَ وَ قَامَ كُلَّ شَيْءٍ بِكَ وَ تَوَاضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِعَظَمَتِكَ وَ ذَلَّ كُلُّ
 شَيْءٍ لِعِزَّتِكَ وَ اسْتَسَلَّمَ كُلُّ شَيْءٍ لِقُدْرَتِكَ وَ خَضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِمَلِكِكَ اللهُ أَكْبَرُ. (١)

١- توضيح المسائل مراجع، ج ١، ص ٨٢٤، مسألة ١٥١٩؛ وحيد، توضيح المسائل، مسألة ١٥٢٧؛ عروه الوثقى، فصل فى الصلوات
 المرغبات، فصل فى صلاها لعيدين، قبل از مسئله ١.

واجب بودن انجام تکبیرها

آیا انجام تکبیرها در نماز عیدین واجب است؟ (۱)

۱. گفتن تکبیرها لاجرم:

واجب است (مشهور).

۲. انجام تکبیرها بعد از خواندن سوره و قبل از قنوت ها:

الف. بنا بر احتیاط واجب، باید انجام شوند (حضرت امام، (۲) بهجت).

ب. واجب است انجام شوند (آیات عظام خویی، گلپایگانی، اراکی، فاضل، صافی، مکارم، نوری، تبریزی، وحید، شبیری زنجانی).

ج. انجام سه تکبیر در هر رکعت، غیر از تکبیرها لاجرم و تکبیر رکوع، بنا بر احتیاط واجب، لازم است؛ اما بهتر است [غیر از تکبیرها لاجرم و تکبیر رکوع] در رکعت اول پنج تکبیر و در رکعت دوم چهار تکبیر گفته شود (آیت الله سیستانی).

۳. گفتن تکبیر، قبل از رکوع:

الف. واجب است انجام شود (آیات عظام خویی، گلپایگانی، اراکی، فاضل، بهجت، صافی، مکارم، نوری، تبریزی، وحید، شبیری زنجانی).

ب. گفتن تکبیر قبل از رکوع در هر رکعت، بنا بر احتیاط واجب، ترک نشود (حضرت امام، (۳) آیت الله سیستانی).

۱- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، ص ۸۲۴، مسئله ۱۵۱۹؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۷؛ عروها لوثقی، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاها لعیدین، قبل از مسئله ۱؛ بهجت، جامع المسائل، ج ۱، ص ۴۹۵، استفاده شده از بخش کیفیت نماز عید؛ سیستانی، استفتاء کتبی خصوصی.

۲- در رساله ایشان، فتوا می باشد.

۳- در رساله ایشان، فتوا می باشد.

انجام خطبه‌ها بعد از نماز

در زمان غیبت امام زمان (عج)، اگر نماز عید فطر و قربان به جماعت خوانده شود، آیا خواندن خطبه‌ها بعد از نماز واجب است؟ (۱)

۱. ترك خطبه‌ها در زمان غیبت، جایز است (حضرت امام، (۲) آیات عظام خوئی، تبریزی، گلپایگانی، فاضل، بهجت، مکارم، نوری، شبیری زنجانی، وحید، صافی).

۲. احتیاط لازم آن است بعد از نماز، دو خطبه بخوانند (آیت الله سیستانی).

چگونه خواندن خطبه‌ها

در زمان غیبت امام زمان (عج)، انجام چه کارهایی در خطبه‌های نماز عیدین واجب است؟ (۳)

۱. مانند خطبه‌های نماز جمعه است؛ یعنی، شامل: حمد و ثنای الهی و شهادتین، سفارش به تقوی، قرائت سوره کوتاه قرآن و نشستن

۱- عروها لوثقی، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاه العیدین، قبل از مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، نماز عیدین، بالای مسئله ۱؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۹؛ مکارم، توضیح المسائل، مسئله ۱۳۱۰؛ نوری، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۱؛ شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۳۰؛ بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۲۳۳؛ صافی، هدیاه العباد، ج ۱، ص ۱۸۵، مسئله ۱۰۸۷؛ خوئی و تبریزی، منهاج الصالحین، ذیل مسئله ۹۵۸، خاتمه فی بعض الصلوات المستحبه.

۲- اگر نماز عید را به قصد رجاء و به جماعت خواندند، می‌توانند دو خطبه را هم بعد از آن به قصد رجاء بخوانند (امام).

۳- عروها لوثقی، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاه العیدین، قبل از مسئله ۱؛ امام، تحریر الوسیله، نماز عیدین، بالای مسئله ۱؛ وحید، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۹؛ نوری، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۲۱؛ شبیری زنجانی، توضیح المسائل، مسئله ۱۵۳۰؛ بهجت، توضیح المسائل، مسئله ۱۲۳۳؛ خوئی و تبریزی، منهاج الصالحین، ذیل مسئله ۹۵۸، خاتمه فی بعض الصلوات المستحبه.

امام بین دو خطبه می باشد و تنها تفاوتش در این است که خطبه در نماز جمعه، قبل از نماز و در نماز عید بعد از نماز خوانده می شود و بهتر است در خطبه عید فطر احکام زکات فطره و در خطبه عید قربان احکام قربانی را بگویند (حضرت امام، آیات عظام خویی، گلپایگانی، فاضل، سیستانی، مکارم).

۲. بنا بر احوط، مانند خطبه های نماز جمعه است؛ یعنی، شامل: حمد و ثنای الهی و شهادتین، سفارش به تقوی، قرائت سوره کوتاه قرآن و نشستن امام بین دو خطبه می باشد و تنها تفاوتش در این است که محل دو خطبه در نماز جمعه قبل از نماز و در نماز عید بعد از نماز است (بهجت).

۳. بهتر آن است که در خطبه عید فطر، احکام زکات فطره و در خطبه عید قربان، احکام قربانی را گویند (۱) (وحید، نوری، شبیری زنجانی). (۲)

حضور فرد و گوش دادن به خطبه ها

آیا در زمان غیبت امام زمان (عج)، هنگام خواندن خطبه های نماز عیدین، حضور فرد و گوش دادن به خطبه ها واجب است؟ (۳)

۱- للتأیسی بأمیر المؤمنین (علیه السلام) فی الخطب المأثوره عنه، مضافاً إلى أنّ ذلك هو مقتضى مناسبه الحكم و الموضوع. المستند فی شرح عروها لوثقی، ج ۱۹، ص ۳۲۲، پاورقی ۲.

۲- شایان ذکر است نظر این مراجع نیز علی المبنای باید همان نظر مشهور باشد که هر خطبه باید مشتمل بر همان چیزهایی باشد که خطبه جمعه مشتمل بر آن است؛ ولی چون مثل مشهور تصریح به این مطلب نکرده اند، بخاطر رعایت امانت در بیان نظر، آنها را جدا ذکر کردیم.

۳- عروها لوثقی، فصل فی الصلوات المرغبات، فصل فی صلاها لعیدین، قبل از مسئله ۱؛ وحید، خویی، تبریزی، منهاج الصالحین، ذیل مسئله ۹۵۸، خاتمه فی بعض الصلوات المستحبه.

خیر، واجب نیست (حضرت امام، آیات عظام خویی، گلپایگانی، فاضل، تبریزی، بهجت، مکارم، سیستانی، وحید).

تکرار نماز عیدین

آیا اقامه نماز عید توسط یک امام جماعت در بیش از یک مکان جایز است؟ (۱)

۱. برای نمازهای یومیه امام جماعت می تواند؛ بلکه مستحب است به خاطر نمازگزاران دیگر، نمازش را دوباره بخواند؛ ولی این جواز برای نماز عیدین مشکل است (رهبر معظم انقلاب). (۲)

۲. مشروعیت تکرار نماز عید به جماعت برای امام، ثابت نیست و منظور از عدم جواز، بطلان است و اگر به قصد رجاء خوانده شود، مانعی ندارد و بدعت نیست [و الله العالم] (تبریزی).

۳. بله، در صورت رجحان مانعی ندارد (بهجت). (۳)

۱- اجوبه الاستفتائات رهبری، سؤال ۵۶۹؛ تبریزی، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۱۳۲، سؤال ۶۳۳؛ فاضل، جامع المسائل فارسی، ج ۱، ص ۱۲۴، سؤال ۴۴۹؛ گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۲۵۵، سؤال ۲؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۱، ص ۹۹، سؤال ۳۴۴ و ۳۴۶؛ مکارم، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۸۹، سؤال ۲۷۱؛ مقام معظم رهبری، استفتاء خصوصی کتبی، شماره ۳۲۹۳؛ فاضل، شماره ۵۵۷۴۵؛ مکارم شماره ۵۱۶۱؛ تبریزی، شماره ۱۵۳۳؛ نوری همدانی، شماره ۶۹۹۱؛ سیستانی، رساله جامع، مساله ۲۲۱۳.

۲- استفتاء خصوصی کتبی شماره ۵۵۷۴۵ تاریخ ۲۲ دی ۱۳۸۴ دفتر قم. همچنین در استفتاء دیگری که از ایشان در جامع المسائل، ج ۱، ص ۱۲۴، سؤال ۴۴۸ نقل شده، آمده است: «این کار خلاف احتیاط و جویی است»؛ ولی ظاهراً آنچه در جامع المسائل، ج ۱، ص ۱۲۴، سؤال ۴۴۹؛ استفتاء کتبی، شماره ۵۵۷۴۵ آمده مقدم می باشد.

۳- در استفتائات ایشان، ج ۲، سؤال ۲۵۱۹ و ۲۷۳۳ و ۲۷۳۲ آمده است: می تواند نماز عید فطر را به جماعت دوم اماماً یا مأموماً، با انعقاد جماعت با مأمومین دیگری غیر از نماز جماعت قبلی اعاده کند و آنچه در متن آمده، طبق استفتاء خصوصی ایشان می باشد و این استفتاء نیز، مؤیدی از رساله فارسی ایشان است و آن مسأله (۱۱۳۱) می باشد که این چنین آمده: اگر امام یا مأموم بخواهد نمازی را که به جماعت خوانده دوباره با جماعت بخواند، جواز جماعت محل تأمل است؛ ولی در صورتی که جماعت دوم دارای مزایایی باشد که در شرع رجحان دارد و کسی بخواهد به امید مطلوب بودن، دومرتبه نمازش را به جماعت بخواند، بنابر اظهر، جایز است.

۴. مشروعیت دوباره خواندن نماز عید فطر یا قربان ثابت نیست؛ بنابراین امام جماعتی که نماز عید را به جماعت خوانده، نمی تواند آن را دوباره به جماعت برای گروه دیگری بخواند (گلبایگانی، سیستانی).

۵. در نمازهای یومیّه تا دو نوبت جایز است و زائد بر آن محلّ اشکال است؛ ولی در نماز عید مشروعیت تکرار آن معلوم نیست (صافی).

۶. اقامه چند نماز عید برای یک امام جایز نیست و آنچه قبلاً خوانده شده، صحیح است و اگر کسی به قصد و نیت اینکه در شرع مقدّس وارد شده که یک امام می تواند دو نماز عید بخواند و نمازش را تکرار کند، جایز نیست (فاضل).

۷. مشکل است نماز عید را بتوان، در دو مکان به جماعت انجام داد؛ ولی در نمازهای یومیّه، دو بار به جماعت با دو گروه مختلف می توان خواند (مکارم).

۸. اشکال دارد (نوری).

آیا شخصی که نماز عیدش را فرادا خوانده، جایز است نماز عید را دوباره بخواند؟ (۱)

۱- تبریزی، استفتائات جدید، ج ۱، ص ۱۳۲، سؤال ۶۳۳؛ تبریزی، رساله احکام بانوان، ص ۱۵۳، اقتباس از سؤال ۱۵۰؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، ص ۳۲۳، اقتباس از سؤال ۲۷۳۴؛ بهجت، استفتائات، ج ۲، ص ۲۳۰، اقتباس از سؤال ۲۳۵۷.

۱. شخصی که فرادا خوانده به قصد رجاء می تواند به جماعت بخواند؛ ولی اگر بخواند دوباره نماز را به جهت تدارک حضور قلب به صورت فرادا تکرار کند، شرعی ندارد (تبریزی).

۲. شخصی که فرادا خوانده، اگر بخواند دوباره نماز را به جهت تدارک حضور قلب به صورت فرادا تکرار کند، به قصد رجاء می تواند این کار را بکند و اگر بخواند به جماعت بخواند، جایز است (بهجت).

مستحبات نماز عیدین

چه چیزهایی در نماز عیدین مستحب است؟ (۱)

فقهاء عظام (رضوان الله تعالی علیهم) مواردی را در نماز عید فطر و قربان مستحب شمرده اند، مانند:

۱. غسل قبل از نماز.

۲. بلند خواندن قرائت [در نماز جماعت برای امام و در نماز فرادا برای شخصی که نمازش را فرادا می خواند]. (۲)

۳. بالا بردن دودست، در حال گفتن تکبیرها.

۴. بر زمین و هر چیزی که سجده بر آنها صحیح است، سجده کند، نه چیزهایی که غیر زمین هستند.

۵. در صحرا نماز بخواند؛ مگر در مکه معظمه

۱- عروها لوثقی، فصل فی صلاها لعیدین، مسئله ۲.

۲- در بحث جهر و اخفات تفصیل مسأله ذکر شده است.

که در مسجد الحرام افضل است.

۶. با حالت پیاده به نماز برود.

۷. پا برهنه برود.

۸. با وقار و آرامش برود.

۹. با عمامه سفید و قبا برود.

۱۰. در نماز عید فطر قبل از نماز، با خرما افطار کند.

۱۱. در نماز عید قربان بعد از نماز، با گوشت قربانی افطار کند.

۱۲. در عید فطر بعد از چهار نماز، یعنی نماز مغرب و عشاء شب عید و نماز صبح روز عید و نماز عید، تکبیرهای وارده را بگوید:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَيَّ مَا هَدَانَا.»

۱۳. در عید قربان، برای کسی که در منا نیست، بعد از ده نماز که اولین نماز، نماز ظهر روز عید و آخرین آن، نماز صبح روز دوازدهم ماه است و برای کسی که در منا می باشد، بعد از پانزده نماز که اولین آن، نماز ظهر روز عید و آخرین آن، نماز صبح روز سیزدهم ذی حجه است، تکبیرهای وارده را بگوید:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَيَّ مَا هَدَانَا.»

«اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَيَّ مَا رَزَقَنَا مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَيَّ مَا أَبْلَانَا.»

مکروهات نماز عیدین

چه چیزهایی در نماز عیدین مکروه است؟ (۱)

۱. خروج با سلاح مگر در حالت خوف.
۲. خواندن نماز نافله قبل و بعد از نماز عید تا زوال ظهر.
۳. انتقال دادن منبر به صحرا، بلکه سنت است همان جا از گِل، منبر درست کنند.
۴. خواندن نماز زیر سقف.

۱- عروها لوثقی، فصل فی صلاها لعیدین، مسئله ۳.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقاتی و ترجمانی

اصفهان

گام‌های

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

